Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 203 (16726) | 1984 оной сентябриин 4, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

...ОНИШОДОЙ ...РЮУСАЛГАТАЙ ХАҺА

...ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй «1981— ... мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ Буряадай АССР-... хүсэнүүдые саашадань комплексноор хүг-... тухай» тогтоол дотор бусад шухала зо-... тоодо хонин ажалые хүгжөөхэ талаар ехэхэн ... харааалагданхай юм. Тиимэһээ һүүлэй жэл-... һалбарине улам хүгжөөхэ, илангаяа ашаг үры-... талаар республика доторной зарим тэды ... бэелүүлэгдэжэ байнхай.

...үүдтэ республикымнай хонишод, мэргэжэлтэд ... жэлэйнгээ дүн согсолжо, түйлаһан ам-... сэгнэжэ, дутуу дунданууда элирүүлжэ, саашан-... тодорхойлһон байна. Үнгэрэгшэ үбэлжэл-... хүдэлмэриеэ зүбөөр эмхидхэжэ, бүхы арга ... хүсэ шадалаа үргэнөөр элсүүлжэ шадаһанай ... колхоз, совхозууд хонин ажалые хүгжөөхэ та-... үрэ дүнгүүдые түйлаһан байна. Түнхэнэй, ... Бэшүүрэй, Хоринин районуудай ажахынууд ... амжалтатайгаар хүдэлжэ гараба. Тиихэдэ Зэдын ... «Коммунизм» колхоз, Оёрой совхоз, Хэжэнгын ... Захааминай районой Хамниин совхозууд бүришье ... Эдэ ажахынууд зуун эхэ хонин бүриһөө ... 90-һээ дээшэ хурьга абажа түлжүүлнэ. Һүү-... Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ ... хонишод амжалтатай хүдэлжэ байнхай. Эндэ зоо-... хүдэлмэри зүбөөр эмхидхэгдэжэ, эрхим үүл-... эхэтэй хонид илгагдажа үсхэбэрилэгдэдэг ... хонишодой жэлэй дүнгөөр тус ажахыда зуун эхэ ... 92 хурьган түлжүүлэгдэжэ, хонин бүриһөө ... нооһон абтаа.

... ажалда забһарлал гэжэ байдаггүйнь мэдээжэ, ... эхэ хонидоо искусственна аргаар үрэжүүл-... Энэ хадаа тон нарин, харюусалга ехэтэй хү-... Хэн мүнөө эхилээд байһан шухала кампа-... һайнаар үнгэргэжэ шаданаб, тэрэ хойто жэ-... амжалтатай ажалай үндэһэ һуури табижа шадаха ... республикын түрүү хонишод жэлһээ жэлдэ энэ хэрэгые ... бэелүүлһэнэй ашаар эхэ хонин бүриһөө хурь-... түлжүүлгэ үшөө эхирлүүлнэ ха юм. Иигэжэ түй-... молдосотойгоор хүдэлһэнэй ашаар Баргажанай ... Марксын нэрэмжэтэ колхозой суута хонишон ... Социалис Ажалай Герой Дашинима Буодиевич Сундуевай ... бригадынхид зуун эхэ хонин бүриһөө 151 ... түлжүүлһэн, хонин бүхэнһөө 5 килограмм ноо-... байна. Энэмнай ёһотойл омогорхохоор, баясан... үрэ дүн гээшэ. Загаһатын совхозой ахалагша хо-... М. Шалуев, И. Б. Елбаев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг ... 100 эхэ хонин бүриһөө 120 хурьга абажа, ... килограмм ноохо хайшалаа. Бүхы хонишодтой нэгэл ... байдалда хүдэлжэ байгаад, байгша ондо хонишо-... 100 эхэ хонин бүриһөө 100, мүн дээшэшье ... түлжүүлээ.

... дүршэл, түйлаһан амжалтануудые харахада, ... түргэнөөр хүгжөөхэ, илангаяа тоо толгойень ... түргэн мяха, торголиг ноохо ехээр абаха, ... ашаг олзые эрид дээшэлүүлхэ арга болом-... ехэ байһаниинь элирнэ.

..., совхозуудта ороондо орохо хонид хурьгад-... илгагдажа, һайн бэлшээридэ гаргадаг байна. Мүн ... хажууда таригдаһан зеленкын поли дээрэ ... Тиигэжэ тэнхээ тамираар һайн, тарган эхэ ... ототой боложо, ороондо оруулагдана. Эдэ ... хонидые үрэжүүлгын харюусалгатай кампание ... амжалтатайгаар үгтадаг юм. Хонидые искусственна ... дүршэлтэй техник-үрэжүүлэгшэд шэлэгдэн ... Тэдэнэй олонхинь хонишодой бригадын гэ-... юм. Хонидые үрэжүүлхэ пунктнуудай ... тусхай комисси тодорхойлдог. Тиихэдэ комис-... племстанцинуудһаа асарагдаһан үүлтэртэ хуса-... хадагалха газарые, хэрэглэгдэхэ микроскоп ... зэмсэгүүдыень, материалнуудыень анхарал-... юм. Эртээнһээ үүлтэртэ хусанууд илгаг-... үедэ хэрэглэгдэхын тула бэлдэгдэжэ эхил-... амяарнь таһалжа, белок ехэтэй тэжээлээр ... гуримтай. Хонидые ороондо оруулхын үедэ ... ветеринарна мэргэжэлтэдэй зүгһөө искусственна ... хонидые үрэжүүлхэ хэрэг нарин нягтаар хинаг-... заабари зүбшэл саг соогоо үгтэдэг. Һайнаар ... тарган тобир эхэ хонид бүлэг бүлэг болгогдо-..., нэгэ үдэрэй туршада 40—50-нь үрэжүүлэг-... эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлгэ ... туршада үнгэргэгдэнэ.

... зарим ажахынуудта искусственна аргаар эхэ ... үрэжүүлгын хангалтагүйгөөр ябуулагдаһанһаа, тех-... наринаар сахидаггүйһээ энэ кампанида бэлэдхэл ... багатай байһанһаа боложо, эхэ хонидой ... ушар дайралдана. Эгээл иимэрхүү байдал ... Хэжэнгын, Яруунын, Бэшүүрэй районуудай ... ажахынуудта үзэгдөө бэлэй. Жэшээнь, Мухар-Шэбэ-... Заганай колхоздо, Суулгын совхоздо искус-... аргаар хонидые үрэжүүлхэ хэрэгэй хайша хэрэгээр ... боложо зуун эхэ хонин бүриһөө оройдоол ... хурьга абтаһан байха юм. Хоринин районой Анаагай, ..., Сэлэнгын районой Кировэй, Хяагтын районой ... совхозуудта, Загарайн районой «Гигант», XXI парт-... нэрэмжэтэ колхозуудта хурьгад мүн тон багаар ... Улаан-Үдын районой ажахынуудта асараг-... үүлтэртэ хусануудай үрэһэн хэрэглэгдээгүй, харин ху-... бэргэтөө һула табидаг байһаниинь элирүүлэгдээ ... хамта байгша ондошье нёдондоной алдуунууд ... һүүлэй шалгалтын дүнгөөр тус районой «Друж-... нэрэмжэтэ колхозуудта хурьгадынь һая боло-... илгагдажа амяарлагдаагүй байгаа. «Искра» ... хусануудынь эхэ хонидой отаранuудта асарагдаад, ... табигдана. Иимэрхүү байдал мүн Загарайн ... совхоздошье үзэгдэнэ. Бэшүүрэй районой ..., Хэлгын совхозуудта эхэ хонидые ороон-... хэрэгтэ бирагүй бэлэдхэлтэй. Эдэ ажахынуудта ... пунктнуудынь 16—20 үдэрэй туршада хүдэлгэгдөөд ..., тиимэһээ эхэ хонидой орооной гансал нэгэ ... тэдэнэй хүдэлмэри тудана ха юм. Гадна ототой ... үгыгаар элирүүлэгдэнэ. Үрэһыень абадаг үүлтэртэ ... ототой эхэ хонидые бэлэдэг хусанууд мүү-... [illegible]

«ПРАВДА» ГАЗЕТЫН АСУУДАЛНУУДТА К. У. ЧЕРНЕНКЫН ҮГЭҺЭН ХАРЮУНУУД

Асуудал. Американ засаг захиргаан гадаадын политическэ хараа шугамаа һаяхан дахин найруулаа гээшэ. Энээнтэй хамта юун гэжэ хэлэхэ байнабта?

Харюу: Үнэхөөрөөшье, һүүлэй үедэ республиканска партиин болохоёо байгаа съездтэй хамта США-гай хүтэлбэрилэгшэд олон үгэнүүдые хэлэһэн байна. Американ засаг захиргаан дэлхэйе ямараар сэгнэнэб, ямар һанаашалгануудтайб гэжэ эдэ хэлэһэн үгэнүүдынь, съезд дээрэ баталан абтаһан һунгалтын урдахи хараа шугамынь гэршэлнэ. Эдэ бүгэдые мэдэжэ абахада урмаа хухархаар гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

США-гай гадаадын политическэ хараа шугамые тодорхойлдог хүнүүдэй политическэ хараа бодолнууд, бодото хэрэгүүдынь уласхоорондын шахардуу байдалые аюултайгаар һүжэрөөлгэдэ шэглүүлэгдэнхэй. Политическэ ба ниитын олониитэ бүлэгөөрхид энээниие иигэжэ сэгнэнэ.

Вашингтондо ээрхэг түримхэй бардам зангаа нюудаггүй, мүнөөнэй дэлхэйдэ америкын дүүргэдэг үүргэ ба һуури тухай бодомжые хэтэрүүлдэг байна. Бултаһаа хүсэтэй байха, арадай хуби заяае шиидхэхэ, бүгэдэндэ, хаа хаанагүй өөрынгөө дура зоригые баадхаха гэжэ оролдоно. Гансал социализмда бэшэ, харин бүхы дэлхэйдэ харша «крестово добтолго» тухай эндэ хөөрэлдэдэг болонхой.

Арадуудай ерээдүйн түлөө һанаагаа зобожо, уласхоорондын амгалан тайбан байдалые бэхижүүлхэ, буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые эрид хизаарлаха ба хороохо, хёмороо зүришэлдөөнэй гуламтануудые усадхаха талаар шэглүүлэгдэһэн ехэ харюусалгатай политика бэелүүлхыень правительствануудһаа хүлеэжэ байхада, Вашингтондо сэрэгэй бүдүүлиг хүсэ хэрэглэхэ һанаашалганууд тухайгаа соносхоно.

Хүсэндөө найдажа тэншүүрхэдээ, тэдэнэр бодото байдалые ойлгохоёо болино. Дэлхэй ехээр хубилаа, шиидхэгдээгүй асуудалнуудые хүсөөр шиидхэхээр бэшэ. Америкын Холбоото Штадуудай өөһэдынь дүй дүршэлөөр энэнь нэгэнтэ бэшэ батадхагдаһан байгаа. Бусадай аюулгүй байдалые хэрэгсээнгүй, өөрынгөө аюулгүй байдалые бэхижүүлжэ болохогүй. Ядерна дайнда илахые найдан, сэрэгэй булюу хүсэтэй болохо бодомжонуудынь бүтэшэгүй юм. Советскэ Союз өөрөө бусад гүрэнүүдтэ орходоо сэрэгэй булюу хүсэтэй болохые оролдодоггүй, теэд бусад гүрэнүүдые булюу хүсэтэй болгүүлхагүй гэжэ дабтанаб. США-да зарим хүнүүдтэ энээндэ дадахань бэлэн бэшэ байжа болоо. Гэбэшье адли тэгшэ эрхын үндэһөөр, али алинайнгаа бодото аша туһые хараада абажа, манай хоёр гүрэн харилсаагаа тогтоожо шадаха гэһэн баримтые мэдэрхэ хэрэгтэй байна. Энэмнай шэлэжэ абамаар гансал зүб зам болоно.

Вашингтондо хүсэ хэрэглэхэ политика бэелүүлхэдээ, «моральна гуримай» ямаршьеб бодомжонуудые үндэһэ болгохые оролдоно. Ямар гүрэнүүд «демократинууд» болоно, харин ямарнуудынь болоногүйб.. «эрхэ сүлөө» хамгаалагшадай тоодо Чилидэхи Пиночедэй ба Урда Африкын расистнуудай засаг гурим шэнгеэр хэниие оруулхаб. Ливанда болоһондол адляар, мүн гансал тэндэшье бэшэ ааб даа, хэниие ехээр сохихоб гэжэ тодорхойлхо эрхэ тэдэнэр өөһэдтөө олгохо хүсэлтэй. Ондоогоор хэлэхэдэ, хуулита правительствануудые унагааха, гүрэнэй алалга хюдалгын политика бэелүүлхэ, соносхогдоогүй дай хэхэ аргатайбди гэжэ тоолоһон бүхы юумые моральна гэжэ соносхоно. Энэ гол шалтагаанһаа уламжалан, Дүтын Зүүн зүгтэ, Африкын урда хубида, Түбэй Америкэдэ, бусад районуудта шахардуу байдалай шэнэ гуламтанууд бии болоо гээшэ.

Уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ үргэн ехэ зорилгонуудые хүтэлбэри болгон, эдэ бүгэдэдэ хабаатай гүрэнүүдэй аша туһые сүм хараада абажа, гансал амгалан ёһоор хёмороо зүришэлдөөнүүдые шиидхэжэ болохо, шиидхэгдэхэ зэргэтэй гэжэ бидэ батаар этигэнэбди.

Дүтын Зүүн зүгые абаад үзэе. Сепаратна үгэсэлдөөгөө, сэрэгэй хамааралгын туһаламжаар амгалан тайбан байдал түйлажа болохогүй гэжэ тэндэхи гашуудалта үйлэ хэрэгүүд харуулна. Энэ асуудалые шиидхэхэ хүсэлтэй бүхы талануудай хамтын хүсэлэл оролдолгонуудаар лэ энэ районулохи байдал үндэһөөрөө хубилгагдажа болохо юм. Араб дэлхэйдэ ба гансал тэндэ бэшэ үргэнөөр дэмжэгдэһэн Дүтын Зүүн зүгэй байдалые амгалан ёһоор гуримшуулха совет түсэб энээнһээ үндэһэлнэ гээшэ.

США-гай сэрэгэй «балсангуудаа» хэды шангадхаашье һаа, дэлхэйе хубилгажа шадахагүй, америкынхидэй заабаряар дэлхэйн гүрэнүүд ажаһуухагүй гэжэ онсолон тэмдэглэхэ байнаб.

Бодото байдалһаа үндэһэлһэн политика бэелүүлхэ, хүн түрэлтэнэй үмэнэ табигдаһан зорилгонуудые харилсаа холбоотойгоор шиидхэхэ ёһотой.

Асуудал. Замбуулинай талаар СССР-тэй хөөрэлдөөнүүдые хэхээр бэлэмбди гэжэ Вашингтондо мэдүүлһээр, Танай һанамжаар, замбуулинда буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые зайсуулан сараха тухай хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ хараа замууд ямар гээшэб?

Харюу. Вашингтондо хөөрэлдөөнүүдые хэхээр бэлэмбди, өөһэдынгөө делегациие Венэдэ эльгээхэбди гэжэ хэлэхэдээ хойшоо харанагүй. Үнэн дээрэ США-гай засаг захиргаан замбуулинай дайдада буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые болюулха асуудалые шиидхэхэ хүсэлгүй юм. Дэлхэйн олониитэһээ өөһэдынгөө таарамжагүй хараа бодолые нюуха, замбуулинай зэбсэг хэрэгсэлнүүдые зохёон бүтээхэ түсэбүүдээ сагааруулха хэрэгтэ тэрэнэй бодолнууд шэглүүлэгдэнхэй.

Тиимэһээ замбуулинай талаар хөөрэлдөө үнгэргэхэ тухай манай дурадхал американ талаһаа дэмжэгдээгүй байха юм. Хөөрэлдөөнүүдэй зорилгонуудые зүбшэн хэлсэхэ үедэ американ тала хөөрэлдөөнэй зүблэхэ зүйлые хубилгаха туршалга хэһэн байгаа. Имагтал замбуулинай зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хорихо тухай асуудал зүбшэн хэлсэхэ тухай тодорхойгоор хэлсэхын орондо юрэл ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдтэ хабаатай асуудалнуудые хаража үзэхые США эрилтэ табиһан байгаа. Эдэнь гэбэл, США-гай мэдээжэ ябуулгануудай эсэстэ Женевэдэ буруу һүргэгдэһэн хөөрэлдөөнэй үедэ хэлсэгдэһэн асуудалнууд мүн болоно.

Советскэ Союз юун тухай хөөрэлдэхые дурадханаб? Буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые замбуулинда гаргахагүйн, добтолго хэхэ замбуулинай зэбсэг хэрэгсэлнүүдһээ, тэрэ тоодо хэмэл ододые буудажа унагааха зэбсэгһээ огто арсаха тухай хөөрэлдэхые дурадхана. Ондоогоор хэлэбэл, замбуулинһаа газар дэлхэйдэ, харин газарһаа замбуулинда сэрэгэй аюул тохёолдуулхагүй. Түрүүшын ээлжээнэй алхам болгон, хөөрэлдөөнүүдые эхилхынгээ хажуугаар добтолго хэхэ замбуулинай зэбсэг хэрэгсэлнүүдые туршалгые ба тараан тодхолгые али талаһаа хорихые бидэ дурадханабди.

Иимэ хэлсээн замбуулинда буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгые болюулха, стратегическэ бусад зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хизаарлаха ба хороохо асуудалнуудые шиидхэлгэдэ туһа нэмэри болохо байгаа. Би энээниие онсолон тэмдэглэхэ байнаб. Замбуулинай зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй талаар асуудалнуудые хэдэн хэһэгтэ хубаажа, шиидхэхын аргагүй. Хэмэл ододые буудажа унагааха нэгэ янзын зэбсэгые хорёод, харин нүгөөдыень зүбшөөжэ гү, али замбуулинай бусад түхэлэй буу зэбсэгүүдые зүбшөөжэ болохогүй байна. Энэмнай замбуулинай зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үрдилдэн бүтээһэн ушар болоно бшуу. Энээниие хуулита болгохо гэжэ США оролдоно. Олоной үмэнэ үгэ хэлэхэдээ, бидэнэртэй уулзахадаа, американ хүтэлбэрилэгшэдэй хэлэн хуулита мэдүүлгэнүүд энээн тухай гэршэлнэ.

Иигэхэдээ замбуулинай асуудалда, хөөрэлдөөнүүдэй зорилгонуудта американ талын хандалгань манай хандалгада орходоо тад ондоо байна. Тиимэһээ хөөрэлдөө хэһэнэй хэрэг бии гээшэ гү! Ёһын тэдыдэ бэшэ, харин замбуулинай зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үрдилдэн бүтээлгые ашаг үрэтэйгөөр зайсуулан сараха хэлсээнүүдые түйлахын тула хөөрэлдөөнүүд хэрэгтэй бшуу.

Буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые замбуулинай дайдада гаргахагүй талаар хамтын хэмжээнүүдые абаха шухала гэжэ США-гай хүтэлбэрилхы бүлэгөөрхид ехэнхидээ ойлгохо бэзэ гэжэ найдаха дуран хүрэнэ.

Асуудал: Совет-американ хөөрэлдөөнүүдые һэргээхэ хэрэгтэй гээд олохон оронуудай политическэ бүлэгөөрхид һанамжаяа хэлэнэ. Мүнөөнэй эрхэ байдалда иимэ хөөрэлдөөнүүдтэ Та ямараар хандаха байнабта?

Харюу. Политическэ ехэ асуудалнуудаар — дэлхэйн хуби заяанай дулдыдадаг асуудалнуудаар хэгдэхэ хөөрэлдөөнүүд хараада абтана гэжэ би ойлгоноб. Иимэ хөөрэлдөө хэхэ хэрэгтэй гэжэ бидэниие үнэншүүлһэнэй хэрэггүй гэжэ би нэгэтэ хэлээ һэм.

Бидэ томоотой, тодорхой хөөрэлдөөнүүдые хэхэ гэнэбди. США-гай мүнөөнэй засаг захиргаантай бии байгаа асуудалнуудай шиидхэбэринүүдые бэдэрэлгэдэ бидэ иимэл хараа бодолтойгоор ханданабди. Харин хөөрэлдөөнүүдтэ тэдэнэрэй ондоогоор хандадаг байһаниинь халагламаар байна. Стратегическэ ба дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хизаарлаха ба хороохо талаар тон шухала асуудалые абажа харая. Иимэ хөөрэлдөө хэхэгүйн тула Вашингтон жэлһээ үлүүтэй али бүхы шалтагаануудые бэдэрһэн байгаа. Ехэ хэмжээнэй сэрэгэй шэнэ программануудые бэелүүлхын тула энэ сагые хэрэглэһэн байна.

Женевэдэ хөөрэлдөөнүүдэй эхилхэдэ, бүтэмжэтэй зорилгонуудтай бэшэ, харин Советскэ Союзда орходоо США-да сэрэгэй булюу байдал олгохо шиидхэбэринүүдые түйлаха һанаашалгануудтайгаар США-гай түлөөлэгшэд тиишэ ерэһэн байгаа гэжэ уданшьегүй ойлгогдоо һэн. Иимэ хөөрэлдөөн аша туһагүй ааб даа.

Хоёр талын адли тэгшэ эрхын ба адли аюулгүй байлгын гол ёһые наринаар сахиһан ушартал, томоотой ба үрэ түгэс хөөрэлдөөнүүдые хэжэ болохо гээшэ. Вашингтоной энэ ёһо гуримһаа арсаһан дээрэһээл Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүд буруу һүрэһэн байгаа бшуу.

Зүбшэн хэлсэгдэхэ, шиидхэгдэхэ асуудалнууд олон ааб даа. Тиин тэдэниие шиидхэхэл болонобди.

Бүхы оронуудай ба арадуудай аюулгүй байдалай аша туһые хараада абаһан хэлсээ түйлаха зорилготой үнэн сэхэ ба томоотой хөөрэлдөө хэхээр бидэ бэлэмбди гэжэ тодорхойгоор мэдүүлхэ хүсэлсэйб.

Бидэ хөөрэлдөөе иигэжэ ойлгонобди.

ТАРЯА ХУРААЛГА-84

Хамтын подрядаар...

XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо хамтын подрядай гуримаар хүдэлжэ байһан коммунист П. Л. Гылыковэй хүтэлбэрилдэг бригада Чандан гэжэ газарта хара таряанай ургаса хуряажа эхилбэ. ЖВН-6 түхэлэй агрегадуудаар Шагдаржаб Рабданов, Владимир Лумбунов, Анатолий Балданов гэгшэд түрүүшын үдэрһөө бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлнэ. Хоёр үдэрэй турша соо 80 гаран гектар таряалангай ургаса сабшагдаа. Тус бригада энэ жэлдэ богони болзорто 30 мянган центнерһээ бага бэшэ орооһо таряа хуряаха зорилготойгоор ажаллана.

Мүн районой Кировэй нэрэмжэтэ совхоздо 5 агрегат хара таряа болон обёос сабшан унагаажа байна. Сергей Новиков, Владимир Буерачный, Василий Кузьмин болон бусад халаан бүхэнэйнгөө даабари 105—110 процентээр бэелүүлнэ. Техникын зогсолтогүй хүдэлмэри хангаха заһабарилгын тусхай албан совхоздо байгуулагданхай. Мүнөө жэл энэ ажахыда порционно арга хэрэглэгдэхэ юм. Орооһо таряа зөөхын тула тракторай арбан тэргэн бэлдэгдэнхэй.

Н. НАМСАРАЕВ.

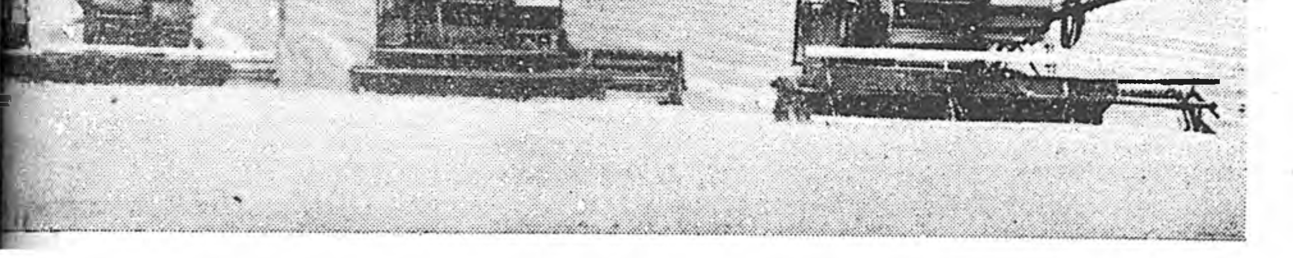
Сэлэнгэ.

Байгша ондо сагай улаалхай хэды таарамжагүй байбашье haань, орооһо таряанай ургаса ургуулһан Хоринин районой Хүлэй совхозой механизаторнууд эдеэшэһэн таряагаа хамагһаа урид хуряажа захалаа юм. Эдэ үдэрнүүдтэ ажахын үргэн нэлэнхы поли дээрэ орооһо таряанай 9 комбайн хүдэлгэгдэнэ. Һүүлэй мэдээгээр комбайнернууд [illegible] баал болгон сабшажа унагаагаа.

Дүршэлтэй механизатор Александр Георгиевич Новицкиин хүтэлбэрилдэг звеногой гэшүүд илангаяа бүтээсэтэй. Эндэ үшнэй комбайнернууд Александр Машанов, Дмитрий Красноппеев, залуу комбайнер Александр Скворцов, залуу механизаторнуудые һурган хүмүүжүүлэгшэ Александр Снетков гэгшэд үдэр бүри нормоёо холо үлүүлжэ эрхимлэнэ. Ажалаа хамтын подрядай гуримаар эмхидхэһэн бригадануудай комбайнернууд наратай сэлмэг эдэ үдэрнүүдтэ бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа, ургуулһан шаргал таряагаа гээлтэ хоролтогүй һайн шанартайгаар хуряажа абахын тула бүхы хүсэеэ элсүүлэн оролдонод.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фототекст.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хуряалгын экипажууд. Звеное хүтэлбэрилэгшэ А. Новицкий, комбайнер А. Снетков (зүүн гарһаа).

Һүүлэй мэдээгээр республикымнай колхоз, совхозууд гүрэндэ һү тушааха гурбан кварталайнгаа түсэбые 86 процент бэелүүлээд байна. Тиин хараалагдаһан даабарияа сүм дүүргэхын тула гурбадахи кварталай дүүрэтэр 16 мянган тонно һү гүрэндэ худалдаха гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхиһөө һү оэлэдхэлгэеэ үдэр бүхэндэ 9 процентээр дээшэлүүлхэ болоно. Мүнөө бэлэдхэлэй пунктда сагаан эдеэ тушаалгань нёдондонойхиһоо оройдоол 2—3 процентээр дээшэлэнхэй. Илангаяа июль һарада олохон районуудта һү үйлэдбэрилжэ гүрэндэ худалдалга доошолоон байна. Удаань август һарын түрүүшын хахадта һү һаали зарим тэды нэмэжэ захалаа юм. Жэшээлбэл, Баргажанай, Загарайн, Мухар-Шэбэрэй, Хоринин районуудта һү гүрэндэ тушаалгань июль һарынхиһаа 6—10 процентээр дээшэлээ. Мухар-Шэбэрэй районой ажахынууд нёдондо һүнэй промышленностиин предприятида үдэр бүхэндэ 36 тонно продукци тушаадаг байһан һаа, мүнөө тоһоной заводто 42—49 тонно һү эльгээнэ. Тиихэдэ жэлэй түрүүшын хахадта гээгдэлдэ ороһон Кабанскын районой ажахынууд урагшаа дабшажа, һү тушааха гурбан кварталайнгаа түсэбые сүм дүүргэхэ аргатай болонхой. Тодорхойлбол, үнгэрһэн һарын 15 хоногой туршада нёдондоной энэ үеынхиһөө 100 тонно һү үлүү худалдаа гэхэ гү, али үдэр бүхэндэ тоһоной заводто 56—59 тонно продукци тушаана.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй социалис мүрысөөндэ оролсоһон Түнхэнэй районой һү һаалиин фермэнүүдэй коллективүүд гүрэндэ сагаан эдеэ худалдаха 9 һарынгаа түсэбые урьдшалан дүүргэнхэй гэхэ гү, али бэлэдхэлэй пунктда бүхыдөө 7070 тонно һү эльгээхэ түсэбөө 230 тонноор үлүүлээ. Тэрэшэлэн Хоринин, Хэжэнгын районуудай һаалиин фермэнүүдэй һаалишад гурбан кварталайнгаа түсэбые дүүргэхэ дүтэлэнхэй. Тиин гэһээ Захааминай, Хурамхаанай районуудай ажахынууд август һарада гүрэндэ һү худалдалгаяа доошолуулаанхай. Мүн Прибайкалиин, Хяагтын районууд мүнөө бэлэдхэлэй пунктда һү тушаалгаяа аяар 7—12 процентээр доошолуулжа, гурбан кварталайнгаа түсэбые дүүргэнгүй үлэхөөр болоод байна. Тиихэдэ энэ хугасаа соо Яруунын, Баунтын, Сэлэнгын районуудай ажахынууд бэлэдхэлэй пунктда һү тушаалгаяа дээшэлүүлнэгүй. Байгша оной түрүүшын хахадта түсэбөө дүүргээгүй эдэ районуудай ажахынууд мүнөө гурбан кварталайнгаа даабарине бэелүүлхын түлөө зохихо хэмжээнүүдые абахаяа яаранагүй.

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

ТЭМСЭЛЭЭ УЛАМ ШАНГАДХАХА

Һүүлэй дүнгүүдые согсолон харахада, республикымнай колхоз, совхозуудта үнеэдэй һү шэмэ дээшэлүүлжэ, сагаан эдеэ элбэгжүүлхэ арга боломжо яһала бии. Тушаагдаһан һүнэй шанар тухай хэлэхэ болоо һаа, үнгэрһэн август һарада тоһолигынь зарим тэды нэмээд байнхай. Жэлэй эхинһээ хойшо гүрэндэ худалдагдаһан һүнэй тоһолигынь доошолһон байжа, ажахынуудай тушааһан продукциин 2500 тоннонь бүридхэлдэ абтажа, түсэбэй дүүргэлтэдэ оруулагдаагүй. Байгша ондо олохон районуудта һүнэй тоһолигынь доошолһон байна. Илангаяа Прибайкалиин райондо һүнэйнь тоһолигой доошолһонһоо уламжалан аяар 118 тонно һүн түсэбэй дүүргэлтэдэ оруулагдабагүй. Мүн Баунтын, Яруунын, Сэлэнгын районуудта һүнэйнь тоһолиг доошолоо. Хурамхаанай райондо һүнэйнь тоһолиг оройдоол 3,56 процент байха юм. Ямар ушарһаа һүнэйнь тоһолиг доошолноб гэбэл, ажахынуудай һаалишад үнеэдэйнгээ дэлэндэхи һүүлшын һү шабхажа һаанагүй.

Олохон районуудта юрэнхы дээрээ һүнэйнь шанар доошолһон байна. Хэрбээ байгша оной май һарын урдахи хугасаада бүхыдөө тушаагдаха һүнэйнь 76 процентнь 1 сортоор абтадаг һаань, мүнөө продукцимнай оройдоол 69 процентнь һайн шанартай гэжэ сэгнэгдэнэ. Илангаяа Захааминай, Кабанскын, Хэжэнгын районуудта һүнэй шанар доошолоо. Зундаа горитойхон ехэ һүн муу шанартай байһандаа тоһоной заводто абтангүй ажахыдаа бусаагдаа. Жэшээлбэл, үлүү ехэ гашалангиртай һү асарһан Улаан-Үдын районой ажахынуудта 19,5 тонно, Мухар-Шэбэрэй райондо—16, Баргажанай райондо—14, Хяагтын райондо—16, Хэжэнгын районд 7,5 тонно һүн бусаагдаһан байна.

Саашадаа һүнэй шанар эрид һайжаруулхын тула нэн түрүүлэн һаагдаһан һүеэ фермэ дээрэнь тушааха гурим нэбтэрүүлхэ болоно. Иимэ шэнэ гуримда орохын тула ажахынууд һаалингаа фермэнүүдтэ һү тушаажа абаха, хадагалха һайн байра түхеэрхэ зэргэтэй. Мүн һаагдаһан һүниинь шүүрдүүлэн сэбэрлэгдээд хүргэгдэхэ болоно. Фермэ бүхэндэ һүнэй шанар тодорхойлхо лабораторинууд эмхидхэгдэжэ, һү шэгнэхэ шэгнүүр тодхогдохо ёһотой. Түгэс бэлдэгдэһэн фермэнүүдтэ һүнэй промышленностиин түлөөлэгшэд һаагдаһан һүнэй тоһолигыень, гашалангирыень, ариг сэбэрыень сүм тодорхойлоод тушаажа абаха болоно. Һаагдаһан һүеэ сэхэ фермэ дээрэнь тушаахада алишье талаараа һайн юм. Теэд олохон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд аша үрэтэй шэнэ гурим юундэшьеб дэмжэнэгүй.

(Тус шэнжэлэл республикын хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ, шанарыень шалгаха талаар гүрэнэй инспекцидэ бэлдэгдэбэ).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ӨӨҺЭДЫН ЗОН ХҮНДЭТЭЙ

Үйлэдбэриин кадрнуудые шэлэн абаха, үйлэдбэриин участогууд дээрэ зүбөөр таарулан табиха гээшэ шухала гэжэ КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй дээрэ үшөө дахин онсологдоһон байна. «Кадрнуудтай ябуулгадаа хүдэлмэриин тон нарнаар, урид һайн ододжологдоһон гуримай ёһоор ябуулагдаха ёһотой» гэжэ нүхэр К. У. Черненко хэлээ.

Дунда шатын хүтэлбэрилэгшэ кадрнуудтай ябуулгадаа иимэ урид ододжологдоһон журам Улаан-Үдын прибор бүтээлгын нэгэдэлэй инструментальна цехтэ байгуулагданхай юм. Энэ хүдэлмэриие цехэй партиина организациин секретарь Г. А. Путинцев хүтэлбэрилдэг.

Цехэй партиина организаци болон захиргаан ажал хэрэгтэ һайн мэдэхэ хүтэлбэрилхы кадрнуудые бэлдэхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулдаг. Илангаяа һайнаар хүдэлдэг, үгээ дуулаха шададаг, эдэбхитэй залуушуулые дэмжэхэ, хүтэлбэрилхы ажалда дэбжүүлхэ талаар ехэ юумэ хэгдэнэ. Институт болон техникумүүдтэ заочноор гү, али үдэшэндөө һурадаг хүдэлмэришэд партиина организациин үдэр бүриин анхарал доро байдаг. Тэдэнэй элдэб даабари үгэжэ, ниитын хүдэлмэридэ хабаадуулхые, эдэбхи үүсхэлыень дэмжэхые оролдоно. Гадна өөһэдөө бүхы талаһаа харуулжа шадаһан залуушуулые партиин гэшүүдэ кандидатаар абахаар бэлдэнэ. Жэшээлхэдэ, Н. Корытов эндэ слесарёор хүдэлжэ байгаад, технологическа институт дүүргээ юм. Үшөө һуража байхадань цехэй хүтэлбэрилэгшэд энэ хүбүүе анхаралдаа абаа. Ажалша бэрхэ, хүнүүдтэй үгээ ойлголсожо ядахагүй, юрэдөөл, хүтэлбэрилхы ажалда ябаха «шүлһэтэйхэн» байһыень ойлгожо, тэрэниие мастер болгоо һэн. Энэ этигэл найдабариинь нүхэр Корытов харюулжа, мастерай уялга харюусалгатайгаар дүүргэнэ. Мүнөө тэрэнэй хүтэлбэрилдэг коллектив түсэбтэ даабаряа амжалтатай бэелүүлнэ.

Тэрэшэлэн урдань хүдэлмэришэдээр ажаллажа байһан аад, мүнөө мастернууд болоһон Н. Н. Васильев, А. И. Рассохин, В. Ф. Дворянский гэгшэдэй даадаг коллективүүд мүн лэ һайнаар хүдэлжэ байдаг. Эдэ гурбан булта институтда заочноор һурадаг. Эдэнэй зүгһөө ажалай журам эбдэхэ, үйлэдбэриин асуудалнуудта хайша хэрэгээр хандаха ушар үзэгдэхэеэ болинхой.

Цехэй партиина организаци болон захиргаан мастернуудаар өөһэдынгөө һурган хүмүүжүүлһэн хүнүүдые табихые оролдоно. Юундэ тиигэнэб гэхэдэ, нэн түрүүн, энэ цехтэ хүдэлхэ дуратайшуул үсөөн. Ерэхэдээшье үни болонгүй ябашадаг. Мүн хүдэлмэринь хүшэршэг юм. Тиимэһээ мастерай хүдэлмэриһөө, тэрэнэй бэлиг шадабариһаа олон юумэн дулдыдаха байна ха юм. Хоёрдохёор, эндэ хүдэлдэг мастер үйлэдбэриин технологи өөрынгөө табан хурган мэтэ мэдэхэ ёһотой. Тиимэһээ энэ цехтэ ажаллажа, өөрынгөө бэеэр энээниие мэдэһэн, ойлгоһон хүн ёһотойл һайнаар ударидажа шадаха болоно.

Тус цехэй хүтэлбэрилэгшэд өөһэдынгөө кадрнуудые холын хараатайгаар бэлдэнэ. Тэдэнэр һайнаар ажаллажа, бэеэ харуулһан зониие бүри харюусалгатай ажалда табидаг. Жэшээнь, урдань технологоор хүдэлжэ байһан С. Д. Мардаева мүнөө салин хүлһэн ба ажалай бюрогой начальнигаар дэбжүүлэгдээ. Тиихэдэ фрезеровщик В. Т. Торгашин цехэй техническэ шалгаалтын бюрогой начальник болоо. Иимэ жэшээнүүдые нэрлэхэ болоо һаа олон. Партиина организаци мастер болон бригадирнуудай дунда коммунистнуудые олошоруулха хэрэгтэ онсо анхарал гэнэ.

Бригадирнуудаар ажаллажа байгаа коммунистнууд В. М. Цыкунов, Е. В. Макеев, В. П. Шитиков болон бусад элдэб үүсхэлтэйгээр хүдэлжэ, бусадта жэшээ харуулдаг. Кадрнуудые шэлэн абаха, таарулан табиха асуудал хамтаараа хэлсэгдэжэ зүбшэгдэдэг. Жэшээлхэдэ, цехэй начальник Г. А. Вдовин хүдэлмэриһээ гаргаха гү, али ажалда абаха асуудал гансаараа шиидхэдэггүй. Тэрэ партиина организациин һанамжада [illegible]. Участок дээрэ дутуу дундануудай гарабал, тэрэ дары хөөрэлдэдэг, энэ тэрэ хүнүүдые хүтэлбэрилхы тушаалда дэбжүүлхэдээ партиина организациин һанамжа заатагүй асуудаг байна.

Үдэр бүри, үглөөгүүр болодог богонихон суглаануудай дээрэ түсэбэй дүүргэлтэ тухай гансал хэлсэдэг бэшэ, харин ажалай журам, тэдэнэй хүдэлмэриин тухай хөөрэлдөөн болодог. Иланагаа мастернуудай хүдэлмэри бүхы талаһаа зүбшэн хэлсэгдэдэг. Юундэ һэн гэбэл, мастернууд хүдэлмэришэдтэ дүтэ байжа, бүхы ажалыень эмхидхэнэ ха юм. Эндэһээ түсэбэйшье дүүргэлтэ сэхэ дулдыдана. Ушар иимэһээ партиина суглаануудай дээрэ мастернуудай тоосоо [illegible].

Үшөө нэгэ һониирхолтой зүйл гэхэдэ, эндэ һара бүхэндэ үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй богонихон зүблөөн үнгэргэгдэдэг. Энэ зүблөөндэ үзэл сурталай асуудалнуудаар харюусалгатай инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, мастернууд, бригадирнууд уригдажа, политинформаци үнгэргэхэ, харуулан ойлгуулха агитаци шэнэлхэ, хубилгаха гэхэ мэтын асуудалнуудые зүбшэнэ. Мүн залуушуулые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ асуудал хододоо хэлсэгдэдэг ааб даа.

Партиина организациин хүдэлмэриин нүгөө шэглэл гэхэдэ, тэрэ хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй хүндые дээшэлүүлгэ болоно. Энэ яажа туйлагданаб гэбэл, цехэй начальнигһаа эхилээд мастер хүрэтэр булта ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадуулагдана. Булта партиина даабаринуудтай. Цехэй начальник Г. А. Вдовин комсомолой һуралсалай пропагандист, В. Г. Торгашин — цехкомой түрүүлэгшэ гэхэ мэтэ.

Мастернуудта элдэб олон даабари үгэжэ, үйлэдбэриин гол ажалһаань һаатуулжа болохогүй гэһэн һанамжа буруу ха гээд һанагдана. Энэ цехтэ бүхы мастернууд даабаритай. Н. М. Корытов — политинформатор, Н. В. Беляев, Н. Н. Васильев гэгшэд цехкомой гэшүүд.

Үйлэдбэрингээ ажал ябуулга ниитын хүдэлмэритэй адли тэгшэ хэдэг бригадирнуудшье олон. В. М. Цыкунов — партбюрогой секретариин орлогшо, В. П. Шитиков бүхы нэгэдэлэн бригадирнуудай соведэй түрүүлэгшэ, Е. В. Макеев цехэй арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ юм.

Партиина суглаанууд дээрэ цехэй хүтэлбэрилэгшэд тоосодог, журам хазагайруулһан мастер болон бригадирнуудшье шүүмжэлхы ёһоор зүбшэн хэлсэгдэдэг байна.

Онсолон хэлэхэдэ, хүтэлбэрилхы кадрнуудые өөһэдынгөө зэргэһээ хүмүүжүүлэн гаргахада ехэ аша үрэтэй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Т. МОСКВИТИНА,
прибор бүтээлгын нэгэдэлэй олон тиражтай газетын редакциин хүдэлмэрилэгшэ.

КОММУНИСТ ТУХАЙ ХӨӨР[…]

СУУТА ШАХТЁР

— Коммунист хүндэ үнэн сэхээр ажаһуухаһаа, хүсэеэ гамнангүйгөөр ажаллахаһаа бэшэ ондоо ямар зол хуби байба гээшэб. Иигэжэл партиин үндэр найдабарие харюулха ёһотойбди гэжэ сэдьхэгшэб,— гэжэ Семен Кузьмич Шевченко хэлэжэ һуугаа һэн.

Уялгаяа мэдэрэлгэ... Ленинскэ партиин зэргэдэ жагсан ябаһанаа мэдэрэн, дааһан хэрэгтээ, зан абаринингаа, үгэ ба хэрэг хоёройнгоо хоорондо алгасаа ушаруулхагүйн талаар ехэ харюусалгатай гэжэ нэн түрүүн ойлгохо шухала. Уялгаяа мэдэрэлгэ... Энэмнай өөртөө, нүхэдтөө харюусалга ехэтэйгээр хандахаяа, хаана туһатай юумэ бүтээжэ шадахаяа тодорхойлго болоно. Партиин урданай гэшүүн Семен Кузьмич иимэл бодолгодо абтадаг лэ даа. Тиимэ байһыень тэрэнэй баян намтар бодотоор гэршэлнэ.

...Хүндэ байдалтай дайнай дүрбэдэхи жэл. Дайнай эхилхэдэ тэрэ арбан хоёртойхон ябаа. Шахтернуудай удаа дараалан фронт мордодог байһые Семен мартадаггүй. Нүхэдөө алдаһан эхэнэрнүүдэй нёлбоһон һанаанһаань хахасадаггүй. Ехэл орёо хүшэр саг байгаал даа. Эдиршүүл ажаллаха баатай болоһон. Теплоэлектростанциин щитын дежурнын һурагшаар хүдэлмэридэ абтаба. Ажалай үдэрнүүд һубарилдан үнгэржэл байна. Юрэдөө эдир наһанһаа һайнаар лэ, оролдосотойгоор лэ хүдэлхэ ёһотойб гэжэ тэрэ зүрхэндөө тангаригладаг һэн.

Халаанай һүүлээр гэртээ харихадаа, станцитай зэргэлээд оршодог «Аллочкин отрог» гэжэ шулуу нүүрһэнэй уурхай шадар удаан зогсон, тэндэхи байдалые ажаглан хараха, экскаваторнуудай таршаганаан, автосамосвалнуудай яралтай дабшалга, вагонуудта шулуу нүүрһэ ашалга хүбүүнэй сэдьхэлые хүдэлгэдэг байһан хаш. Тэрэ газар уруу «шунгажа», шанагадаа нүүрһэ обойтор удхаад иишэ, тиишээ эрьелдэн байгааша машиные хүдэлгэгшэ хүнэй абьяастай ажал Семениие бүришье гайхуулдаг бэлэй. Нэгэтэ экскаваторай машинист тэрэниие обёоржо, гараараа занган, наашаа ерыш гэһэн тэмдэг үгэбэ. Кабина соонь хэдэн олон шестерня, шабын түмэрөөр гүрэһэн аргамжанууд, гэнжэнүүд болон бусад элдэб зүйлнүүдые харахадаа, толгойнь эрьехэдэл гээ бэлэй гэжэ Семен Кузьмич мүнөө хөөрэдэг юм.

Тиихэдэл шахтер болоод лэ туршаха байна гэһэн бодол толгойдонь мүндэлжэ, амар заяа үзүүлхэеэ болёо бшуу. Уданшьегүй ажалша бэрхэ, шударгы комсомолец Семен Шевченкые коллективынь машинист-экскаваторщикай курсада һурахыень дурадхаба. Тэрэнэй һурахал ёһотойб, сагай байдалһаа гээгдэжэ яажа болохоб гэһэн бодолынь хүсэлдэбэ.

Горно-промышленна һургуули дүүргээд, Семен Шевченко горняк мэргэжэлтэй болоо. Түрүүшээр машинистын туһалагшаар хүдэлөө. Уданшьегүй экскаваторай машинистаар ажаллаха ехэ найдабарида хүртэһэн бэлэй. Ажалда шуналтай, зоримгой аад, угаа нэтэрүү, һанаһанаа дүүргэхэл гэжэ эрмэлзэдэг Семен Кузьмич түрүү хүдэлмэришэдэй зэргэдэ жагсалсаха хабатай байгаа. Суглаа хүдэлдэг аха нүхэдынь партида орохо хүсэлыень дэмжэжэ, зуура шалга тэрээндэ барюулһан шуу. Нүхэдэйнгөө ехэ этигэл найдабарида хүртэһэн залуу коммунист эгээл хүндэ байдалтай участок дээрэ хүдэлдэг, түрүү зэргэдэ ябаха уялгаяа жэнишэдгүйгөөр дүүргэдэг байхын тула хүсэ шадалаа гамнаагүй бшуу.

«Востсибуголь» комбинадай рудоуправлени Галуута Нуурай уурхайн нүүрһые нэмэл аргаар малтажа абаха дүршэл нэбтэрүүлхэ гэһэн зорилго табиһан юм. Тиигэжэ ЭМ-4/40 түхэлэй өөрөө ябадаг экскаватор 1956 ондо эндэ асарагдаа һэн. Харин комбинадта энэ шэнэ машина хүдэлгэхэ шадабаритай хүн байгаагүй. Тиимэһээ Галуута Нуурай нүүрһэшэдэй хүтэлбэрилэгшэд, «Райчихуголь» трестдэ хандаха баатай болоһон юм. Тэрэ уряадань коммунист Семен Кузьмич Шевченко эгээл түрүүлэн эндэ ерэхэ хүсэлэнтэй байһанаа мэдүүлээ бэлэй.

Дүрбэн кубай шанагатай, часай туршада 180—200 кубометр нүүрһэ малтажа абаха ехэ хүсэтэй түрүүшын экскаватор Буряад орондо хабсаргагдажа эхилбэ. С. К. Шевченко тэрэнэй түрүүшын бригадир болоһон намтартай.

— 50 үдэр соо энээнэй хабсаралгые дууһажа шадаха гүт? — гэжэ тэрээнһээ асуухадань:

— Энэ болзорые табан үдэрөөр хороохо гэһэн уялга бригада абаад байнал даа, — гэжэ С. К. Шевченко харюусаа гэхэ.

Хүнүүд тон нэтэрүүгээр, габшагайгаар, эбтэй эетэйгээр ажаллажа, экскаваторай хабсаралгые 40 үдэр соо дууһаһан юм.

— Энэ миниин ажалдахи эгээл бэрхэшээлтэй саг байһан юм даа. Бригадамнай 12 хүдэлмэришэдтэй һэн. Тэдэнэй гурбаниинь лэ хүдэлмэриин бага сагын дүршэлтэй хүнүүд байһан. Бусадыень һургаха ушар гараа. Халаанай дүүрээшье һаань, нүхэдтөө туһалхын тула эндээ үлэхэ баатай болохош,— гэжэ тэрэ холын сагай байдалые һанаандаа оруулан дурдана.

Удаань малталга эхилбэ. Мантан томо булад машина метр метрээр урагшаа дабшан, шулуу нүүрһэ удхан абаад, хажуу тээшээ «һарбайн», нүхэнһөө холохоно гүбээ шэнгеэр обоолхо. Ашаглахада угаа «үгэ дууласатайшье» һаа, харууһанайл, анхаралай хүсөөр хүдэлдэг техникэ ха юм даа. Эбдэрэлгэ ушарха. Заводой дутуугаар хэһэн хойшолон түбэг асарха. Иимэ сагай тохёолдоходо, Семен Шевченкын шиидхэхэ юумэниинь бүришье олошорхо.

Он жэлнүүд һубарилдан үнгэрнэ. Дүршэл шадабари улам баяжана. Бригадирайл ехэ оролдолгын ашаар тус коллектив түрүү зэргэдэ гараһан, магтаалай һуури алдахаяа болиһон солотой. Һара бүриин дунда зэргын ажалай бүтээсэ эрид ургаба, эбдэрэлгэ, миин зогсолго улам үсөөрбэ. Бригадын гэшүүн бүхэн юу хэхэ, хайшан гээд бүтээхэ байһанаа өөрынгөө табан хурган шэнги мэдэдэг болонхой.

1972 ондо Холбоолжоной шулуу нүүрһэнэй уурхайда бүри хүсэтэй өөрөө ябадаг экскаватор асарагдаба. Тэрэнэй стрелагай утань 70 метр, шанагын багтааса арбан кубометр. Түрүүшын үдэрһөө тэрэнэй экипажые коммунист С. К. Шевченко толгоилбо. Тэрэнэй хүтэлбэри доро 700 тонно шэгнүүртэй машина тон богони болзор соо хабсаргагдаба.

— 20 хүн хүдэлөөбди. Хүшэрхэн лэ байгаа. Шэнэ юумэнтэй «уулзахада» тиимэ байгша гүб даа. Амархашье заб олдохогүй. Тодорхойлогдоһон даабаряа болзор соонь дүүргээ һэмди. Манда ехэ хэрэгтэй, бүтээсэ ехэтэй машиные түргөөр лэ хабсаргаха шухала гэжэ хүн бүхэн ойлгожо байгаа,— гэжэ Семен Кузьмич дурдалгаяа үргэлжэлүүлнэ.

— Техникэ гээшэмнай хүсэн ха юм даа. Гэбэшье тэрэнэй хажууда байһан хүн хадаа эгээл ехэ хүсэн шуу. Хүн лэ тэрэниие дүүрэн шадал соонь, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха байна. Тэрэнэй түлөө һурахал хэрэгтэй,— гэжэ коммунист Шевченко хөөрэнэ.

Гэр бүлэтэй, гурбан үхибүүтэй хүдэлмэришэн Шевченко Шэтын горно техникумэй электротехническэ отделениие заочноор эрхим сэгнэлтэтэйгээр дүүргээ. Эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлхэ, дүршэлөө гүнзэгырүүлхэ гээшэ коммунистын уялга. Наһажаал болоһон хүндэ тиимэ хүнгэн хэрэг бэшэ. Теэд зориһоноо бэелүүлжэ шадаа. Энэ коммунистын жэшээтэ ябадал мүн.

Уурхайн үйлэдбэриин хэмжээн, хүсэн улам үргэдэнэ. Бээз даапан дүрбэн участок байгуулагдаа. Тэдэниие хүтэлбэрилхэ мэргэжэлтэй, дүршэлтэй инженерно-техническэ кадрнуудай хэрэгтэй болоһониинь мэдээжэ ааб даа. Семен Кузьмичые участогай механигаар томилбо. Удаань уурхайда һая эмхидхэгдэһэн ашаа тээлгын комплексын начальнигай тушаалда дэбжүүлэгдэһэн байна. Ажалай, хүтэлбэрилхы дүршэл баянтай хүн яагаад ядалдаба гээшэб.

Эрилтэ табиха, хиналта шангадхаха шухала гэжэ ходо хэлсэдэгбди. Энэ зүб! Гэбэшье үнэндөө хүнүүдтэ зүбөөр, анхаралтайгаар хандаагүй хада, үйлэдбэриин хэрэгые һайн мэдэдэггүй байгаа хада, эмхидхэл болон журамай һула һаа, энэмнай хооһон үгэ болоод лэ дэгдэшэхэ бшуу. Харин Семен Кузьмичнай тусгаар шэнжэ шанарые бэедээ, сэдьхэл бодолдоо шэнгээжэ шадаһан хүн гээшэ. Жэшээтэ ажал, хэрэгтээ зохёохы эрилтэтэйгээр хандалга, технологи нарижуулхын тула оролдолго, уралан нарижуулгада эдэбхитэйгээр хабаадалга, эрхим журам — эдэл Семен Кузьмич Шевченкын алдар солын абьяасые гэршэлнэ. «Шахтерой алдар соло» гэһэн гурбан шатын, мүн «СССР-эй Нүүрһэнэй промышленностиин социалис мүрысөөнэй отличник» гэһэн хүндэтэ тэмдэгүүд тэрэнэй габьяае батадхан харуулна.

Энэ жэлэй май һарада пенсидэ гараха наһаниинь гүйсэбэ. Семен Кузьмич табин табатай болонхой. Тиигээшье һаа, ажалай ветеран түрэл предприяти дээрээ залуу наһанай ольһые алдангүйгөөр ажаллаһаар баян[…] дөө залуушуулые[…]

Энэ табан жэ[…] коммунист Шевче[…] гаа, коммунист Э[…] фельдын хүтэлбэ[…] гадада 199-дэхи […] хэлэй өөрөө ябадаг экскава[…]торай машинист[…] Тус коллектив ар[…] табан жэлэй дү[…] лэй даабарие […] урид дүүргэнхэй, […] тада С. К. Шевче[…] һан хубита нилээ[…] даа. «Горняцкая […] гэһэн шанда хүр[…] дэлгэрһэн социали[…] дэ оролсоһон Э. […] дын даадаг колл[…] дохи кварталай дү[…] сибуголь» нэгэд[…] ябадаг экскавато[…] гадануудай дунда[…] тоологдоо гэһэн […] дээсэл абтаа һэ[…]

Суута горняк […] ченко тухай эндэ[…] Теэд гэр бүлэ т[…] хэлэнгүй үнгэрэ[…] Гурбан басагатай[…] институт, техникум[…] Хоёрынь энэ уур[…] нэ. Надежда —[…] библиотекэдэ, Лк[…] ническэ хиналтын […] стер. Татьяна С[…] һамганиинь горн[…] лой байшангай х[…] шэ.

Семен Кузьмич[…] бари эдэбхитэй […] Профкомой […] партгрупоргоор […] һунгагдаха үндэр[…] да хүртэһэн бай[…] КПСС-эй гэшүүн[…] шэ хүндэтэйшье, […] тайшье нэрэ зэрг[…] Кузьмич Шевчен[…] намтар, ниитын […] энэ үндэр эрилтэ[…] зохино.

«Улаан-Сэлэнг[…]» […] хүдэл[…]

БАМ ЭБЭЙ ХҮСЭН

«Бидэ БАМ баринабди, БАМ бидэниие хүмүүжүүлнэ» гэһэн уряа доро Буряадай участогай хүдэлмэришэд мүрысэжэ, асари ехэ хэмжээнэй барилга хэнэ. Манай «ЛитваБАМстрой» гэжэ барилгын оньһожоруулагдамал колоннын коллектив энэ ехэ мүрысөөндэ хамсыгаа шуун оролсоод, барилга түргэнөөр, эрхим шанартайгаар хэжэ, ехэшье, багашье объектнүүдые саг болзортонь ашаглалгада тушааха гэжэ шармайн оролдоно. Бидэ түмэр замай Уоян станци барижа байнабди. Эндэ тон харюусалгатай объектнүүд бии. Байрын гэрнүүд, һургуулиин, саад, яслиин, соёлой байшангай, түмэр замай вокзалай станциин барилганууд бодоно.

Хүдэлмэришэднай арга боломжонуудаа сүм ажал хэрэгтээ зорюулжа, барилгын объектнүүдые һайн шанартайгаар бодхоохо, халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ эрмэлзэнэ. Бидэ жэлһээ жэлдэ улам ехэ хэмжээнэй барилга хэнэбди. Хэрбээ 1978 ондо 600 мянган түхэригэй барилга хэһэн байбал, арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ 3 миллион түхэригэй барилга хэхэ даабаритайбди.

Манай колоннын захиргаан, партиина, профсоюзай, комсомолой организацинууд хүдэлмэришэдэй дунда ойлгууламжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри тон эдэбхитэйгээр ябуулдаг болоо. Түрүү хүдэлмэришэдэй дүй дүршэл олоной дунда тараагдана. Социалис мүрысөөнэй дүн һара бүри согсологдожо, эрхим һайн үрэ дүн туйлагшад мүнгэн шангаар, үнэтэ бэлэгүүдээр урмашуулагдана, тэдэнэй нэрэ соло «Хүндэлэлэй дэбтэр» соо бэшэгдэнэ, олоной дунда мэдээжэ болгогдоно. Коллектив доторнай литва, ород, украин, буряад, казах, белорус болон бусад — бүхыдөө 30 үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд бии. Эдэнэр дундаа нягта барисаатайгаар, эбтэй зотойгээр, бэе бэедээ туһалалсан ажалладаг юм.

Жэшээлхэдэ, буряад Самбу Даржаев манай коллектив дотор долоодохи жэлээ хүдэлжэ байна. Барилгашанай, шулуушанай, бетонщигой мэргэжэл шудалха хэрэгтэнь литовец И. Витрискаускас ехэ туһа хүргэһэн байха. Мүнөө нүхэр Даржаев колоннымнай эрхим хүдэлмэришэдэй нэгэниинь болонхой. Ажал хэрэгтээ үнэн сэхээр хандажа, даабаряа хододоо 115—120 процент дүүргэдэг байха юм.

Украин яһанай түлөөлэгшэ Олег Колодько, Иван Романченко болон бусад бүхы хүсэ шадалаа ажал хэрэгтээ зорюулжа, бэшэнэй дундаһаа шалгаржа ябана. Поляк яһанай түлөөлэгшэ Виктор Малиновскиин хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив байрын гэрнүүдые, промышленна объектнүүдые бариха даабаряа хододоо үлүүлэн дүүргэдэг юм. Тус бригадын коллектив Уоян посёлогто 12 бүлэ айлай орохо 4 гэр барижа, эрхим шанартайгаар ашаглалгада тушаагаа бэлэй. Ород Константин Яковлевай хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд байрын гэрнүүдые түргэнөөр барижа, ашаглалгада тушааха хэрэгтэ хубитаяа оруулалсана. Энэ бригадын коллектив һүүлэй хоёр жэлэй туршада 1700 дүрбэлжэн метр талмайтай байра Уоян посёлогой ажалшадта тушаагаад байна. К. И. Яковлев ажал эмхидхэхэдээ бэрхэ хүн юм. Бүхы объектнүүдые бригадна подрядай гуримаар дүүргэдэг болоо. Барилгын материал арьбална, хүдэлмэриин сагые зүбөөр, ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэнэ. Байгша оной түрүүшын хахад жэлэй дүнгөөр энэ бригадын коллективтэ колоннын захиргаанай дамжуулгын Улаан вымпел мүнгэн шантайгаар барюулагдаа. Июль һарынгаа даабари 130 процент дүүргэжэ, амжалтаяа улам арьбадхаба.

Манай «ЛитваБАМстрой» колоннын коллектив социалис мүрысөөндэ тон эдэбхитэйгээр хабаадажа, түсэбтэ даабарияа үлүүлэн дүүргэхын тула тэмсэнэ. Бүхы хүдэлмэришэдэй харюусалгаяа улам дээшэлүүлэн, оролдосотой шангаар хүдэлһэн дээрэһээ Уоян станцида байрын гэрнүүдые, промышленна объектнүүдые хурдан түргэнөөр бодхоожо, даабаряа холо үлүүлнэ бшуу. Байрын гэрнүүд саг болзортоо ашаглалгада тушаагдана. Байгша оной эхинһээ 2000 дүрбэлжэн метр байра ашаглалгада тушаагдаа. Долоон һарын түсэбһөө гадуур 19 мянган түхэригэй барилга хэгдээ. Бидэ байгша ондо яһала һайнаар ажаллажа байнабди. Жэлэй даабари болзорһоо урид дүүргэхэ гэһэн уялгала бодото дээрэнь бэелүүлхэ аргатайбди.

КПСС-эй ЦК-гай февралиин (1984 он), апрелиин (1984 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлжэ байнабди. Коллективнай туйлаһан амжалтануудаа улам арьбадхажа, Хойто Байгалда гоё һайхан түмэр замай станци барижа, саг болзортонь дүүргэхын тула улам эршэтэйгээр тэмсэнэ.

И. ВИТРИУСКАС,
«ЛитваБАМстрой» колоннын инженер.

Армениин ССР. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй габшагай барилга гэжэ соносхогдоһон Иджеван-Раздан гэһэн түмэр харгы дээрэ шиидхэхы ажал хүдэлмэринүүд хэгдэжэ, дүүрэхэ тээшээ болонхой. Иджеванһаа эхилээд Дилижан гэжэ курорт хүрэтэр, мүн Разданһаа Меградзор хүрэтэрхи харгынууд ашаглагдаа. Эндэ барилга хэхэнь иланганяа хүндэ хүшэр байгаа, ушар юуб гэхэдэ, гол түлэб шулуун хабсагайнуудай дундуур сүмэ сохин гараха зорилго барилгашадай урда табигдаһан гээшэ. Харин мүнөө олон мянган хүнһөө бүридэһэн барилгашадай интернациональна отряд Памбагай шэлэ шадархи орёо газарта хүүргэ, тоннельнүүдые барина. Хүһэг шулуу динамидаар тэһэлжэ, тэндэ электрын элшэ хүсэ дамжуулха утаһашье татаха гээшэ бэлэн бэшэ ааб даа. Тиигэбэшье һаань, мүхэшэгүй зоригтой барилгашад ажалайнгаа эршэ һуладхангүй урагшаа дабшаһаар...

Дээгүүрнь самолёдоор ниидэхэдэ, бэлэн боложо байгаа түмэр замай трасса иланагаяа элеэр харагдана. Барилгашад Иджеван-Раздан гэһэн түмэр харгые хараалагдаһан болзорһоонь урид сүм ашаглалгада үгтэхэ юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 90 тонно шэгнүүртэй линейно-шлюзово кран ашаглан, барилгашад 210 метр утатай хабшал дээгүүр хүүргэ табижа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ТҮСЭБҮҮД БА ТУЙЛАЛТАНУУД

ХОЛЫН ХАРГЫ ЗАМУУДААР ДАБШАХАДА...

109 миллион пассажир, 3 миллион тонно ашаан зөөгдэбэ. Аэрофлодой нёдондо жэлэй хүдэлмэриин дүнгүүд иимэ байна. Мүнөө жэлдэшье иимэрхүү түсэбүүд табигданхай. Харин түрүүшын хоёр кварталые абажа харахада, дүнгүүдынь һураггүй дээгүүр юм. Эндэ нэрлэгдэһэн тоонууд тон ехэ: дэлхэйн нэгэшье авиационно компанида иимэрхүү дүнгүүд үгы. Эдэ тоо, баримтануудые тайлбарилая.

Аэрофлодой түүхэдэ хоёр гайхамшагта үдэр бии, 1956 ондо ТУ-104 гэжэ реактивна лайнер ороной агаарай замуудаар хүнүүдые зөөжэ эхилээ һэн. Харин 1975 ондо Аэрофлот 100 миллионһоо дээшэ хүниие жэл соо зөөһэн байгаа. Энээнэй урда тээхи Ил-14-тэй сасуулхада, ТУ-104 гурба дахин шахуу түргөөр ниидэдэг, гурба дахин олон хүниие зөөдэг юм. Ондоогоор хэлэхэдэ, шэнэ машина өөрынгөө транспортна арга боломжонуудаар урдынхиһаа арбаад дахин булюу һайн юм. Гэбэшье түрүүшын үеын реактивна лайнернуудай горитой хубиинь хоёрдохи үеын самолёдуудаар һэлгэхын, Аэрофлодой 100 миллионой тэмдэгтэ хүрэхын тулада 20 жэл хэрэгтэй болоо һэн. 1976 онһоо 1980 он болотор Аэрофлот энэл хэмжээндэ байлгагдаа. Мүнөө үедэ авиационно техникэ саашадаа шэнэлэгдэнэ. Ил-86, Ил-62, Ту-154, Ту-134 гэжэ лайнернуудаар бүхы пассажирнуудай дүрбэнэй гурбан хубинь зөөгдэнэ. Эдэнь гэбэл, хоёрдохи ба гурбадахи үеын самолёдууд болоно.

Ороной хоёрдохи-гурбадахи хүн бүхэн жэлдээ нэгэ дахин агаарай транспорт хэрэглэдэг байна. Дэлхэй дээрэ эгээл хямда сэн түлбэритэй дээрэһээ иимэ зам харилсаан үргэнөөр хэрэглэгдэдэг. Баруун Европын гү, али Америкын компаниинуудай хангадаг линиинүүдтэй сасуулхада, манай орон дотор агаарай замаар аяншалгын үнэ сэн 2—3 дахин доогуур юм. Харин үнэ түлбэриин хямда дээрэһээнь Аэрофлодой хүдэлмэриие бага гаргашатай байлгаха асуудалда онсо анхаралтайгаар хандаха хэрэгтэй болоgдодог.

СССР-эй Граждан авиациин хүгжэлтын мүнөөнэй шатын онсо шэнжэнүүдэй нэгэниинь гэбэл, газар дээрэхи транспортаар һайнаар хангагдадаг районуудта холо бэшэ зайда агаараар зөөлгэ, урдынхидал мэтэ, түргэнөөр хүгжөөгдэхэгүй юм. Иланагаяа Сибириин, Алас-Дурнын, холын Хойто зүгэй районууд тээшэ, холын буудалгүй маршрудуудай тоое олошоруулгада түсхай анхарал табигдана. Хүн зоноойнгоо тоогоор дундуур хэмжээнэй хото городуудай аэропортнуудай олон һууритай хүндэ самолёдуудые хүлеэн абадаг болохын тулада аэровокзалнууд болон дэгдэлгэ-буулгын зурвуудые шэнэлэн түхеэрхэ хэрэгтэй болоно. Тобшолон хэлэбэл, мүнөө жэлдэ томо самолёдууд 40 гаран линиинүүдые хангана.

Гүрэнүүдэй хоорондо ашаа зөөхэ гээшэ аэрофлодой ажал ябуулгын таһаршагүй хубинь болодог. Һүүлэй үедэ США-гай засаг захиргаан бусад оронуудые хашажа, дэлхэйн транспортын дэлгүүртэ Аэрофлодые түрихын тула ехэ оролдолго гаргаа гээд мэдээжэ. Эдэ ябуулгануудыень дэлхэйн олонхи гүрэнүүд дэмжээгүй гэжэ саг харуулаа. Аэрофлот булимтархы байдалтай болохые оролдоно гэжэ шүүмжэлдэг байна. Иимэ ушарта тоо баримтануудые хандахада, дээрэ гээшэ ха.

Мүнөө жэлэй августда Москвагай аэропортнуудай нэгэн — Шереметьево 20 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэбэ. Гүрэнүүдэй хоорондо ехэ хэмжээнэй ашаа зөөлгын үе шатые Аэрофлот Шереметьево аэропортһоо эхилһэн юм. 1959 ондо Советскэ Союз 23 гүрэнтэй холбоотой һэн. Тиихэдэ Аэрофлодой уласхоорондын линиинүүдэй утань 200 мянган километрһээ үлүүтэй һэн. Мүнөөдэр Аэрофлодой самолёдууд дэлхэйн 95 ороной 118 хото городуудта ниидэнэ. Уласхоорондын линиинүүдэй утань 700 мянга гаран километр болоно. Ашаа зөөлгын хэмжээн баһал дээшэлнэ. Ямаршье авиакомпани ажал ябуулгаяа үргэдхэхые оролдодог гээшэ ааб даа. Харин энэ ушарта ямар нэгэн булимтаралга тухай хэлэжэ болохо юм аал.

Мүнөө жэлдэ Аэрофлот уласхоорондын линиинүүдээр 4 миллионһоо дээшэ пассажирые ба 100 мянга шахуу тонно ашаа зөөхэ болоно. Статьягай эхиндэ нэрлэгдэһэн 109 миллион пассажиртай ба 3 миллион тонно ашаатай эдэ тоонуудые сасуулаа һаа, Аэрофлодто дотоодын дэлгүүр хэзээдэшье гол һуури эзэлдэг байгаа гээд ойлгосотой болоно. Тэрээнһээ байтагай баһал дотоодынгоо хэрэглэмжэнүүдые хангахын тула Аэрофлот гүрэнүүдэй хоорондо ашаа зөөлгын диилэнхи хубиинь бэелүүлдэг байха юм. Миил нэгэ жэшээ харуулһуу. Халаанай экипажнууд болон заһабарилгын бригаданууд загаһа олзоборилгын суднануудта самолёдоор зөөхэ арга һүүлэй жэлнүүдтэ үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Ойро дүтэ аэродромой бии байһан ойрын далайн портдо судна орожо, тэндэ экипажнууд һэлгэсэлдэдэг, хэрэгтэй заһабари хэгдэдэг байна. Энээнэй урда тээ судныг хамаатай өөрын портдо эдэ бүгэдэ хэгдэдэг байгаа. Шэнэ арга олон булюу һайн талануудтай юм. Жэл бүри Аэрофлот 135 мянган совет загаһашадые ба заһабарилагшадые уласхоорондын линиинүүдээр зөөдэг байна.

Аэрофлот заншалта бэшэ уялгануудые дүүргэнэ, летчигүүдынь граждан бэшэ хүнүүд хэбэртэй гэһэншүүгээр баруунай хэблэлдэ һүүлэй үедэ бэшэгдэдэг болонхой. Америкын ба Баруун Европын тон томо авиакомпаниинууд өөһэдынгөө летчигүүдые ямар газарһаа абадаг юм ааб гэжэ түрүүшээр шалгажа үзэхэ хэрэгтэй байгаа. Советскэ Союзые абаха болоо һаа, граждан авиациин мэргэжэлтэдые бэлдэдэг дээдэ ба тусхай дунда иимэ олон һургуулинуудтай нэгэшье орон дэлхэй дээрэ үгы юм. Дэлхэйн дээрэхи ори ганса Граждан авиациин академи, гурбан инженерна институт, летчигүүдай 2 дээдэ училищи, летчигүүдые болон техническэ мэргэжэлтэдые бэлдэдэг хоёод шахуу тусхай дунда һургуули тэдэнэй тоодо оролсоно. Зарим һуралсалай эмхинүүдтэ совет эрхэтэдтэй хамта гадаадын студентнүүд һуралсадаг юм. Жэшээлбэл, Киевэй граждан авиациин инженернүүдэй институт 65 орондо 1200-һаа дээшэ мэргэжэлтэдые бэлдэһэн байна. Байгша оной март һарада институтда ээлжээтэ выпуск болоо һэн: 18 оронһоо 87 хүн совет студентнүүдтэй хамта инженернүүдэй дипломуудые абаа бэлэй.

Элдэб янзын, тэрэ тоодо шэб шэнэ авиационно техникэ Советскэ Союз харин гүрэнүүдтэ дуратайгаа[…] даг юм. Авиацин[…] бүрин мэдэлдэ аб[…] доно гэжэ баһал […] юм гү? Энээн дээр[…] гоор тогтохогүйб[…] оронуудта вертолё[…] далдаха талаар […] харуулһуу. Гадаад[…] та эгээл ехэ […] вертолёдуудай дун[…] жэ вертолет удаа[…] тэ байгаа. Бүхыдөө[…] иимэ машина […] юм. Дэлхэйн 40-өөд[…] тэдэнэр ашаглагда[…] тэрэнэй орондонь […] болонхой. Тэрэ Ми[…] ли 4 тонно ашаа тэ[…] рин скоростинь ех[…] километр ниидэдэ[…] метр зайда бүү[…] дэдэг. 20 тонно […] зөөхэ аргатай, Ми[…] хүндэ вертолёдуу[…] хэл янзань боло[…] мэргэжэлтэдэй […] ёһоор, хүндэ верто[…] гын талаар Сове[…] түрүү һуурида ябна[…] машина, гэршэлнэ.

Михаил ЧЕ[…]

ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭЛТЭДЭ НҮЛӨӨЛНӨ

зажа хөөрэлдэхэеэ хүсэдэг. Илангаа Эдэ хоолой программые бэелүүлхэ талаар һонирхолтой хөөрэлдөөнүүд болодог. Тиигэжэ Советэй хүдөө ажахын талаар сагүргэлжын комиссиин (түрүүлэгшэнь В. Т. Калашников) хүдэлмэрине улам эдэбхижүүлхые оролдоно. Мүнөө үедэ нэн түрүүн үбһэ тэжээл, ороохо тариа ехээр абадаг болохын, эниэний ажалаар гүрэндэ һү, мяха, нооһо ехээр тушаахын түлөө Советэй депутадууд өөһэдөө ехэ сабаа зорюулна. Зүгөөр колхозой бүтээхэ юумэнниинь харюусалгатай юм. Юуб гэхэдэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ тус колхоз 4600 центнер ороохо, 7 мянган центнер хартаабга, 2720 центнер овощ, 4 мянган центнер нооһо гүрэндэ худалдаха даабаритай. Эдэ даабаринууд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ. Жэшээнь, эндэхи нооһо худалдаха байгша оноойнгоо түсэб түрүүлэгшэ шадаба. 7 һарын туршада 6666 центнер һүн наагдаад байна. Даб дээрэ тоолоожо үзэхэнэй ёһоор, һү гүрэндэ худалдаха талаар байгша оной түсэб нэгэ һараар урид дүүргэгдэхэ болоно.

Кабанскын районой Сэлэнгын поселкодо Советэй Улаан-Үдын районой Оронгын сомоной Советэй ажалшадай гаргаһан үүсхэлые халуунаар дэмжэн, үбһэ хуряалгада ажал хэжэ шадаха хүн бүхэниие хабаадуулха талаар сельскэ Совет эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулаа гэжэ тэмдэглэмээр.

Үбһэ хуряалгын хүдэлмэриин эхилхэһээ холо урид гүйсэдкомой заседани дээрэ Тарбагатайн һууринда оршодог эмхи зургаанууд, предприятинуудай болон «Дружба» колхозой тэжээл бэлэдхэлгэдэ түсэбтэ үригдажа, урдахи зорилгонуудынь тодорхойлогдоһон байна. Жэшээлхэдэ, колхозууд болон совхозууд хорёодынь лесхоз — 400 центнер, Тарбагатайн СПТУ — 400, транспортна предприяти—350, «Сельхозтехника» нэгэдэл — 600 центнер үбһэ бэлэдхэжэ даабари абаһан юм. Эдэнэй хүсөөр бүхыдөө 2568 центнер үбһэн нөөсэлэгдэхэ ёһотой һэн. Мүнөө дээрээ 2 мянга гаран центнер үбһэн һурилэгдоод байна. Колхозууд болон совхозууд хоорондын лесхоз, «Сельхозхимин» нэгэдэл, больнициин отделени, библиотекэ, сберкасса, кондитерскэ фабрика, киностудиин дирекци болон бусад организацинууд үбһэ бэлэдхэлгэдэ түсэбһөө хэтэрүүлэн хүсэ нэмэрээ оруулжа байна. Гэхэтэй хамта коммунальна предприятинуудай комбинат, транспортна управлени үбһэ хуряалгада унжагайруулжа байнаар.

— Мүнөө жэлдэ үбһэ ногоон нёдондонойхиһоо муугаар ургаа, тиигэбэшье һөөг бургаанһаа, харгын хажуугаар болдог дошотой газарай үбһэ гараар сабшанабди. Түсэб яаха аргагүй дүүргэгдэхэ байха, — гэжэ нүхэр Чебунин хөөрэнэ.

И. ВАСИЛЬЕВ,
манай штатнабэшэ корр.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

ЭБ НАЙРАМДАЛ ХЭРЭГТЭЙ

Түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэлтэн ядерна дайнай аюулда эсэргүү, империалис хүсэнүүдэй дэлхэйн арадуудые һандарал ехэтэ дайнай аюулда оруулха һэдэлгэнүүдтэ эсэргүү ябуулгаяа эдэбхижүүлэн, эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн үдэр—сентябриин 1-ниие угтаба. Дэлхэйн хоёрдохи дайн тухай һануулга болгон, элдэб оронуудай арадуудта хэды ехэ зоболон, хохидол ушаруулһыень энэ үдэр дурсагдана гээшэ. Митингнүүд, суглаануудта, демонстрацинуудта хабаадагшад эб найрамдалые аршалан хамгаалхаар, дай жүрөөдэгшэдтэ сохилто үгэхөөр бэлэн байһан тухайгаа мэдүүлнэ.

«Эб найрамдалай ба ажалай түлөө», ФРГ-гэй газар дээрэһээ американ ядерна ракетэнүүдые үгы хэхэ!» гэһэн уряатайгаар Германиин коммунис парти эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн үдэр оронойнгоо бүхы хүн зондо хандаба. Германиин ехэ капиталай аша туһада алба хэжэ байһан герман фашизмын гэмээр 45 жэлэй саана дэлхэйн хоёрдохи дайн эхилһэн гээд Германиин компартиин хандалга дотор хэлэгдэнэ. Мүнөө дэлхэйн шэнэ дайнда бэлэдхэл хэгдэнэ — США-гай президент СССР-ые «хуулита гүрэн бэшэ» гэжэ бүхы дэлхэйдэ соносхоно, коммунизмда эсэргүү «хэрээһэтэ добтолгодо» уряална. Ядерна дайнай аюулай тохёолдожо болохо ушар мүнөөнэйхидэл адли тогтууригүй байдалда хэзээдэшье байгаагүй гээд ГКП онсолон тэмдэглэнэ. Эб найрамдалай түлөө тэмсэлые улам үргэдхэхые, буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргалгые хизаарлаха ябадал түйлаха гээд ФРГ-гэй бүхы хүн зониие, ондоо оронуудай эб найрамдалда дуратай олониитые уряалаа.

Дайнда эсэргүү хүдэлөөнэй шэнэ долгин эдэ үдэрнүүдтэ гансахан Европо түбидэ эбхэржэ захалаа бэшэ. США-гай Аламеда округто (Калифорниин штат) сэрэгэй баазын үүдэндэ дайнда эсэргүү хүдэлөөндэ хабаадагшад эб найрамдалта лагерь байгууланхай. Тэдэнэр дайнда эсэргүү листовконуудые, прокламаци тараажа, хүн зоной дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулна. Австралиин Батерст городто дайнда эсэргүү конференци үнгэргэгдэбэ, тэрээндэ профсоюзуудай, залуушуулай ба эхэнэрнүүдэй эмхинүүдэй түлөөлэгшэд хабаадаһан байха юм.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэл — мүнөө үе сагай эгээл онсо шухала асуудал мүн гээд демократическа олониитэ тэмдэглэнэ. Тэрэнэй түрүү зэргэдэ Советскэ Союз, социалис бусад оронууд ябана. Эб найрамдалай түлөө тэмсэл соогуур тэдэнэр дэлхэйн түрүү үзэлтэй ба эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдтэй нэгэдэлээ улам бэхижүүлнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ СССР-эй оруулһан бүтэмжэтэй һайн, эб найрамдалта дурадхалнууд буу зэбсэг ехээр гаргалгые хизаарлаха, дайнай аюулые зайсуулха тодорхой арга замуудые заана.

Гэхэтэй хамта империалис харата ябуулгануудһаа эб найрамдал бата найдамтайгаар аршалан хамгаалагдаха ёһотой гэжэ түүхын һургаалһаа тобшолол хэгдэнэ гээшэ. Мүнөө тохёолдоод байһан эрхэ байдалда СССР, социализмын аха дүү оронууд өөһэдынгөө оборонын хүсэ шадалые бэхижүүлхэ баатай болоно. Уласхоорондын байдалай аюул ехэтэ хүгжэлтые имагтал энэ аргаар зогсоожо, мүнөө үедэ, мүн ерээдүйдэ ажаһууха хүнүүдэй ами наһые аршалжа болохо байна.

АНГИИН ТЭМСЭЛЭЙ ГАЛ ДҮЛЭН

Энэ жэлдэ Британиин аралнуудта үнэхөөрөө «халуун» зун болобо. Энэ удаа хүнүүдэй амаралтада гараха заншалта ахаһа тиимэшье «амгалан» байбагүй. Газетэдэ толилогдоһон статьянууд, телевизионно мэдээсэлнүүд дайн байлдаанай боложо байһан шэнги үзэгдэл һануулна. Забастовочно хүдэлөөнэй иимэ ехээр болоһон ушар орон доторнь үнихэнэй үзэгдөөгүй.

Ангиин тэмсэлэй түрүү зэргэдэ Британиин горнягууд ябана. Ажал хэхэ эрхэеэ хамгаалан, тэдэнэй уурхайда орохоһоо арсажа эхилһээр аяар зургаан һара үнгэрэнхэй. Шахтернууд иимэ арсалта хэхэдээ хэдэ хэдэн шахтануудые хаажа, 20 мянган ажалшадые хүдэлмэриһөөнь гаргаха гэһэн нүүрһэнэй промышленностиин национальна управлениин правительстваар зүбшөөгдэһэн түсэбые буруушаана гээшэ.

Горнягуудай үсэд шанга эрилтэ засагай хүтэлбэри баригшадай уур сухалые ехээр орьёлуулна. Консервативна правительство забастовкодо бодоһон шахтернуудта дай соносхоо. Тэдэнэй урдаһаа полициин бүхэли арми табинхай. Шиидам бариһан полициинхид горнягуудай ажаһуудаг поселогууд соо дүүрэжэ, шуһата тулалдаануудые үүдхэнэ. Эдэ тулалдаануудай хохидолынь бага бэшэ: гурбан шахтер алуулаа, хоёр мянган шахтер шархатаа, зургаа мянган хүн түрмэдэ хаагдаа.

Забастовкотой тэмсэл тухай хөөрэлдөөнэй гарахада ториин правительство юумэ шэлэжэ огто байдаггүй. Горнягуудта гам хайрагүйгөөр добтолно. Шахтернуудай үлэн хооһон гэр бүлынхидтэ туһаламжа үзүүлхэ фонддо мүнгэ ба эдеэ хоол суглуулжа ябаһан хүнүүдые «гүйраншад, зайгуулшад» гэжэ нэрлээд, түрмэдэ хаана. Гэбэшье забастовкодо бодогшод сухарижа үгэнэгүй. Англиин хүдэлмэришэн ангиин бусад отрядуудай зүгһөө үзүүлэгдэжэ байһан дэмжэлгэ ба һаналаа нэгэдэлгэ шахтернуудай зориг хүсэлые улам бадаргана. Энэ дэмжэлгын нэгэ бодото жэшээ гэхэдэ, зунай үедэ докернуудай хоёрдохёо үнгэргэгдэжэ байһан национальна забастовко болоно. Хилын саанаһаа Англида нүүрһэ асаралгые портовигууд эрид шууд буруушаана. Забастовконуудай хэгдэһэн дээрэһээ Лондоной, Ливерпулиин, Порт-Толбодой ба оронойнь бусад портнуудай үүдэн хаагданхай.

Үзэгдөөгүй ехээр үргэдэжэ байһан эдэ үйлэ хэрэгүүд засагай хүтэлбэри баригшадай һанаае ехээр зобоожо байна. Премьер-министр М. Тэтчер амаралтаяа таһалдуулан, яаралтай түргөөр министрнүүдэй зүблөө зарлаһан байха юм. Тэрэнииень зарим газетэнүүд «сэрэгэй кабинедэй заседани» гэжэ нэрлээ. Энэ зүблөөнэй һүүлээр премьер-министр Алас Дурнын хэдэ хэдэн оронуудта ошолгоёо болюулба гэжэ соносхогдоһон байна. Правительство забастовкодо бодогшодые харааһан, занаһан зандаа. Оронойнгоо хүн зондо горнягуудай нүлөөлхэгүйн тулада буржуазна идхагшад «шахтернууд экономикодо эмхи гурим алдуулна, нүүрһэнэй промышленностьда заһаршагүй ехэ хохидол ушаруулна» гэһэн гэмнэлгэ хэнэ.

Гэбэшье Британиин ажалшад оронойнь экономическа байдалда эмхи гуримыень алдахуулжа байһан бодото гэмтэдэй хэн байһыень һайн мэдэнэ. Тэрэнь хадаа гүрэнэй мэдэлдэ абтаһан һалбаринууд болон социальна программада арьбалалта хэхэ, хүдэлмэригүй хүнүүдые зорюута олошоруулгын, профсоюзуудай эрхэнүүдые хаһаха политика бэелүүлжэ байһан оронойнь правительство өөрөө болоно. Тиимэл хадань орон доторнь забастовкодо бодогшод үргэнөөр дэмжэгдэнэ. «Энэ тэмсэлдэ шахтернууд илаха, тэрэ ушар түргөөр лэ ерээ һаа, бүри һайн», —гээд «Морнинг стар» газетэ бэшэнэ. Ойрын үдэрнүүдтэ Брайтон хотодо зарлагдахаяа байһан Британиин тред-юнионуудай конгрессэй съезд «бүхы хүдэлмэришэн ангида айхабтар ехэ үүргэ дүүргэхэ горнягуудай илалта түйлахын тулада хэрэгтэй бүхы юумэ хэхыень профсоюзна хүдэлөөе уряалха» ёһотой гээд Британиин ажалшадай газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

АЖАҺУУДАЛАЙ ШУХАЛА АСУУДАЛ

Номгон океанай урда захадахи уһан далайн захагүй уудамда ородог бишыхан арал дээрэхи Тувалу гэжэ гүрэнэй ниислэл Фунафути гэжэ город үнгэрһэн неделидэ дэлхэйн информационно агентствэнүүдэй гол анхаралда байба, Дэлхэйн бүмбэрсэгэй эгээл заха холын энэ булан ямар шалтагаанаар иимэ ехээр анхарагдаха болобоб?

Номгон океанай урда зүгэй оронуудай хуралдаанай ээлжээтэ сесси Фунафути хотодо зарлагдаба. Энэ регионой коалициин 13 гүрэнэй правительствануудые толгойлогшонор Номгон океанай урда зүгэй үргэн ехэ районие ядерна зэбсэггүй зоно болгон соносхохо тухай договорой проектын гол дүримүүдые зүбшэн хэлсэбэ. Тодорхойлон хэлэбэл, договор дотор Номгон океанай урда зүгтэ ядерна зэбсэгүүдэй туршалгын хорихоор, ядерна зэбсэгүүдые бүтээн гаргаха ба өөһэдынгөө газар дээрэ хадагалха ябадалһаа регионой оронуудай арсалга, тэрэшэлэн радиоактивна үлэгдэлнүүдые океан далайн оёорто булаха ябадал хорихоор хараална.

Фунафутида абтаһан шиидхэбэринүүд Вашингтоной ба Парижай, Токио ба Лондоной һанаае ехээр зобообо. Ушарынь гэхэдэ, Японой хойто эрье ба Урда Корейһээ эхилээд, Филиппинэй зүүн заха ба Австралиин урда эрье хүрэтэр — дэлхэйн бүмбэрсэгэй захагүй ехэ уудам дайда Пентагоной стратегүүдээр США-гай «ажаһуудалда хабаатай дайда» гэжэ соносхогдонхой ха юм. Номгон океанай урда зүгэй оронуудай мэдэлэй уһаар, агаарааршье Америкын ба Англиин ядерна зэбсэгүүдтэй сэрэгэй кораблинууд ба стратегическэ авиацин маршрудууд гарадаг гээшэ. Эндэ США-гай ракетно-ядерна хүсэнэй хуушан баазанууд үргэдхэгдэнэ, шэнэ баазанууд баригдана. Регионой оронуудай хэды буруушаажа байбашье һаа, Франци энэ райондо ядерна зэбсэгүүдэйнгээ туршалга үргэлжэлүүлһээр, тиихэдэ Япон тэндэ радиоактивна үлэгдэлнүүдые хаяха газар бэдэрнэ.

Ядерна буу зэбсэгүүдтэй кораблинууд болон самолёдуудые табихагүйн тулада уһанай хилые, порт болон аэродромуудые хааха тухай асуудалаар сесси дээрэ шанга хөөрэлдөөн болоо. Энэ асуудалые дэмжэжэ байһанаа Шэнэ Зеланди, Вануату, Папуа, Шэнэ Гвиней, Соломоной аралнууд мэдүүлээ. Сэрэгэй союзаар США-тай холбоотой Австрали тад ондоо хараа бодол баримталба. Сесси дээрэ түрүүлэгшээр һууһан Австралиин премьер-министр Р. Хоук гэгшын баалалтаар хариин ядерна зэбсэгүүдтэй корабль болон самоледуудые портдо оруулха, аэродромдоо буулгаха асуудалые гүрэн бүхэн аминдаа шиидхэхэ гэһэн таарамжагүй дурадхал абтаа.

Фунафутида зарлагдаһан сесси Номгон океанай бассейндэ дайнда эсэргүү, ядерна зэбсэгүүдтэ эсэргүү олониитын үзэгдэөгүй ехэ хүдэлөөнэй оршон байдалда үнгэрбэ. США-гай ээрхэг түримхэй стратегидэ эсэргүү зорюулагдаһан хүсэ ехэтэ демонстрацинууд, Японда, Филиппиндэ, Австралида болоо. Эдэ бүгэдэ Номгон океанай оронуудта нүлөөлжэ, урда зүгтэнь ядерна зэбсэггүй зоно байгуулха үүсхэлэй олонхи оронуудаарнь дэмжэгдэжэ байһание гэршэлэн харуулба.

В. МАЛЫШЕВ,
А. СТЕПАНЕНКО,
А. ПЕТРОВ.
(ТАСС).

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ҮРГЭНӨӨР МЭДЭЭЖЭ ПРЕДПРИЯТИ

БУДАПЕШТ. Венгриин «Видеотон» гэжэ предприяти хилын саана үргэнөөр мэдээжэ болонхой. Тэрэ тоолон тодорхойлхо элдэб түхеэрэлгэнүүдые, тэрэ тоодо бишыхан ЭВМ-үүдые бүтээдэг юм. Гансахан һүүлэй жэлнүүдтэ Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй бусад оронуудай захилаар тоолон тодорхойлолгын 500-һаа дээшэ машина эндэ бүтээгдээ юм. Нефть ба газ олзоборилдог промышленностьда, үйлэдбэриие залан хүтэлбэрилгэдэ тэдэ амжалтатайгаар хэрэглэгдэдэг.

Аха дүү оронуудтахи предприятинуудай «Видеотон» үйлэдбэриин талаар ехэ харилсаатай боложо байнхай. Удаан болзорой программануудай үндэһөөр венгер заводой мэргэжэлтэд тоолон тодорхойлхо шэнэ комплекснууд болон түхеэрэлгэнүүдые зохёон бүтээлгэдэ хабаадалсадаг байна.

Социалис гүрэнүүдэй, нэн түрүүн Советскэ Союзай гадаадын худалдаа наймаанай эмхинүүдһээ ороһон ехэ захилнуудай ашаар байгша табан жэлдэ ВНР-тэ электронно техникэ үйлэдбэрилгэ 60 процент дээшэлүүлэгдээ. Венгриин арадай ажахын элдэб һалбаринуудта тоолон тодорхойлхо техникэ үргэнөөр хэрэглэгдэдэг. Мүнөө үедэ республика дотор 20-һоо дээшэ тоолон тодорхойлхо түб байгуулагданхай. Экономическа ба научна мэдээсэлнүүдые шэнжэлхын тулада тэдэнэр хэрэглэгдэдэг.

ХАРИЛСАА ХОЛБООЕ ҮРГЭДХЭҺЭНЭЙ АШААР

СОФИ. Совет партнернуудтай харилсаа холбоотой байһаниинь машина бүтээлгын «Звезда» заводой хүгжэлтын шухала нүхэсэл болоо юм. СССР-эй транспортын машина бүтээлгын предприятинуудай захилнуудай үндэһөөр заводой хүдэлмэришэд үйлэдбэриин жасануудые хүсэд шахуу шэнэлһэн, түрүү арга технологи нэбтэрүүлһэн байгаа. Тиигэжэ үнгэрһэн хахад жэлдэ совет автомобиль бүтээгшэдтэ эльгээгдэдэг рулиин оньһонуудые бүтээлгэ 30 процентээр дээшэлүүлэгдээ.

«Звезда» завод үйлэдбэриин баян ёһо заншалнуудтай юм. Гэбэшье хэдэн жэлэй туршада продукци худалдаха дэлгүүрэй үгы байһан дээрэһээ тэрэнэй хүгжэлтэ һаатуулагдаһан байгаа. 70-аад онуудай эхээр предприятиин ажал ябуулгада эрид хубилалта болоо һэн. 1990 он болоторхи хугасаада СССР-эй болон НРБ-гэй хоорондо материальна үйлэдбэриин талаар хамжаанай генеральна программада гар табигдахада, КамАЗ болон МАЗ мэтын совет томо заводуудта рулиин оньһонуудые олоор бүтээхэ даалгабари заводто үгтэһэн юм.

Энэ зорилгоор технологическа гол лининүүд шэнэдхэн һэльбэгдээ һэн. Рулиин мөөрнүүдые полиэтиленээр хушаха түхеэрэлгэ ашаглалгада оруулагдаһан, шэрдэлгын цехтэ робот-автомадууд нэбтэрүүлэгдэһэн байгаа. Ерэхэ жэлдэ предприятиин дүүрэн хүсөөрөө хүдэлгэгдэжэ эхилхэдэ продукци бүтээлгые хоёр дахин дээшэлүүлхэ, совет ехэ ашаанай автомобильнуудта зорюулжа, рулиин шэнэ түхеэрэлгэнүүдые олоорнь үйлэдбэрилжэ эхилхэ гэжэ хараалагдана.

(ТАСС).

«БУРЯАД ҮНЭН» ГАЗЕТЭ ДЭШЭНЭНЭЙ ҺУУЛЭЭР

«…ЭЛБЭРИЛЭГШЫН …ТЭ ҺУЛАДАНА»

…совхоздо тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэрндэ …дунданууд тушаа «Буряад үнэн» газе…һон «Хүтэлбэрилэгшын эрилтэ һуладана» … дотор тон зүб шүүмжэлэл хэгдээ — …эй Мухар-Шэбэрэй райкомой нэ…рь нүхэр Карпов харюугаа эхилнэ.— Тэжээл …районой бусадшье ажахынуудта һулаар ябаа… хараада абан, партиин райкомой бюро …июлиин 30-да энэ асуудалаар заседани үн…. Тиин бюрогой гэшүүн бүхэндэ ямар нэгэн …даа. Удаань предприяти, эмхи зургаануу…лэгшэдэй, арадай депутадуудай сельскэ …түрүүлэгшэнэрэй суглаан зарлагдажа, тэжээл …бүхы хүн зониие хабаадуулха гэжэ заагда…

…йкомой бюрогой гэшүүд даалгагдаһан ажахынуудайнгаа хүтэлбэрилэгшэдтэй ба хүн зонтой хөөрэлдэжэ, байра дээрэнь бодото хэмжээнүүдые абаа.

Суулгын совхоздо тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэриие һайжаруулха тухай асуудал партиина суглаан дээрэ харагдаа. Суглаанда партиин райкомой секретарь нүхэр Хабалов Н. Т. хабаадалсаа.

Тус совхозой нэгэдэхи отделени болохо Зандин һууринай сельсовет дирекци хоёр нютагай хүн зониие суглуулжа, тэдэниие ниитын малда тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадахыень уряалһан байна.

Нүхэр Цырендылыковэй статья Суулгын совхозой партком болон дирекциин хамтын заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдээд, тэжээл бэлэдхэлэй ябасые эрид һайжаруулха тухай хэмжээнүүд хараалагдаа.

Өөрынгөө уялгые муугаар дүүргэжэ байһанайнь түлөө совхозой ахамад агроном М. Ьатуевта донгодолго үгтөө, үбһэ хуряалгын техникын муу шанартайгаар бэлэдхэгдэһэнэй түлөө ахамад инженер Л. Хомутаевта заагдаа.

Августын эхинһээ хойшо эндэ оньһожоруулагдамал зургаан, морин косилкын ба гар хажуурай нэгэ звено хүдэлөө. Организаци, эмхи зургаануудай хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай хүсөөр августын 15-най байдалаар эндэ 600 центнер ногоон набша, 200 центнер үбһэн, 115 центнер мүшэр бэлэдхэгдэһэн байгаа. Тэжээл бэлэдхэлгэдэ 90 хүн, тэрэ тоодо 15 пенсионер ба 15 гэрэй эзэн эхэнэр хабаадана. Совхоз дотор дүн хамта 17915 центнер үбһэн хуряагдаа. Ажахын 2-дохи отделенидэ тэжээл бэлэдхэлгэ хамагһаа урид түгэсхэгдэһэн байна, — гэжэ нүхэр Карпов саашань мэдээсэбэ.

• ТАСС • АПН • ХИЛЫН СААНАҺАА

…ЦИАЛИС БАЙГУУЛАЛТЫН ЭБДЭРШЭГҮЙ БАТА ХУБИ

Болгар-совет хани …даа оронойнмнай …литикын, социа…о байгуулгын по… шухалын шухала …н болохо ёһотой …ргий Димитровэй …риин бодото дээ…үлжэ, Болгариин республика СССР …дүү бусад социалис оронуудтай хамтааран тэмсэнэ гэжэ Болгарида социалис революциин болоһоор 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан болгар-совет хани барисаанай бүгэдэ арадай комитедэй түрүүлэгшэ Н. Папазовай «Работническо дело» газетэдэ толилуулһан статья дотор тэмдэглэгдэнэ. Фашизмые һамна бута сохижо, түүхэтэ илалта түйлахаһаа холо урда тээ Болгариин Коммунис парти СССР-ые дэмжэжэ, хүдэлмэришэд болон таряашадай дэлхэй дээрэхи түрүүшын гүрэниие мэдэрхын түлөө тэмсэдэг байгаа гэжэ автор бэшэнэ. Шэнэ общество байгуулгада совет ажалшадай түйлаһан амжалтануудые алдаршуулдаг, Соведүүдэй орондо аха дүүгэй мэдэрэл болгар арадта хүмүүжүүлдэг байгаа. Фашис Германиин Советскэ Союзда зэрлиг муухайгаар добтолго манай сүлөөтэ ба бэеэ даадаһан байдалда халдан орололго болоно гэжэ болгар арад тоолоһон юм.

…Н ХУНТАТАЙ …Ү ХОЛБОНО

…А. Пренса Латина …екиндэхи коррес…мэдээсэлнүүдтэ …гэжэ дамжуулба: …олсоһоной ёһоор, … түхеэрэлгэнүү…нефть, барайгар бо… эдеэ хоолой зүйл…лидэ худалдаха …иин делегациие …о-экономикын ми…логшо Х. Вален…тадай ниислэл хо…оо байха үедэ зохи…тнүүдтэ гар табиг…аа, КНР-эй гүрэ… премьерэй орлог…нинь делегацитай

ПАРЛАМЕНТЫН СЕССИ ДҮҮРЭБЭ

ДЕЛИ. Индиин парламентын ээлжээтэ сесси эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Ороной хуули гаргадаг дээдын зургаанай депутадууд республикынгаа гадаадын болон дотоодын политикын шухалын шухала асуудалнуудые һара хахадай турша соо зүбшэн хэлсэһэн байна. Хүн түрэлтэндэ ядерна дайнай аюул тохёолдуулхые һэдэдэг Рейганэй захиргаанай ээрхэг түримхэй, дай жүрөөдэһэн хараа шэглэл бэелүүлһэнһээ уламжалан, сэдьхэлээ ехээр хүдэлжэ байһанаа парламентаринар хэлэһэн үгэ соогоо мэдүүлбэ. США болон бусад империалис гүрэнүүдэй Индиин океан дээрэ сэрэгэй хүсэнүүдээ улам үргэдхэжэ, американ шэнэ буу зэбсэгүүдые Пакистанда эльгээһэндэнь, һанаагаа зобожо байһанаа депутадууд мэдүүлбэ.

ГЭС ХОЛЛОЙ ХАНДАЛГА

НЬЮ-ЙОРК. Ноябрьда болохо һунгалтын үедэ Рейганэй захиргаанда шанга сохилто үгэхэ зорилготойгоор демократическа хүсэнүүдэй үргэн фронт байгуулхын түлөө хүдэлөөе США-гай Коммунис парти ударидана гэжэ Компартиин Генеральна секретарь Гэс Холл мэдүүлбэ.

Ажалшадай ба үгытэй ядуу хүнүүдэй аша туһада харюусаһан гол шухала асуудалнуудые, эрилтэнүүдые, ажал ябуулгануудай программые коммунистнууд һунгуулиин кампаниин үедэ гол анхаралдаа табиха юм гэжэ тэрэ «Дейли уорлд» газетэдэ толилуулһан статья соогоо бүхы американ ажалшадта хандаһан хандалга дотороо тэмдэглэнэ. Үргэн ниитэ арад зониие төөрюулхын, томо ехэ монополинуудай аша туһада харюусаһан политикын хойшолонгууднаа тэдэнэй анхаралые һамааруулхын тула Рейганэй захиргаанай коммунизмда зүрюу харша ябуулгануудые үүдхэжэ байһыень олониитэдэ ойлгуулха гээшэ Компартиин гол зорилго болоно. Президент байжа шадахагүй байһанаа, эб найрамдалда ехэ аюул тохёолдуулжа байһанаа Рейган СССР-ые бомбодохо тухай захиралта үгэбэб гэжэ наада зугаа соогоо холижо хэлэхэдээ, батаар элирхэйлэн харуулба гэжэ американ коммунистнуудай хүтэлбэрилэгшэ тэмдэглэнэ.

…ДА ТЭҺЭЛЭЛГЭ

…НГТОН. Невада …полигон дээрээ …на тэһэлэлгэ хэбэ. …өөлэгшын тэмдэг…оор, тэрэнэй хүсэн …килотонно байгаа. …аа байгша оной …шо США-гай га… ядерна тэһэлэлгэ…арбадахяа хэһэн …оно.

БРАЗИЛИДА ХҮЙТЭРБЭ

РИО-ДЕ-ЖАНЕЙРЭ. Бразилиин зүүн ба урда районуудта ехээр хүйтэржэ, долоон хүн үхэбэ. Сагай уларил шэнжэлгын национальна институдай мэдээсэһэнэй ёһоор, олохон нютагуудта саһан ехээр ороо. Кофи болон хүдөө ажахын бусад ургамалнуудта горитой ехэ гарза хохидол ушаруулагдаба.

…ЗЭРЛИГ МУУХАЙ ЯБУУЛГА

…Т. Бекаа голдохи … районой Мад…жар тосхондо Из… авиациин зэрлиг …р доотолһон ту…анай хэблэл мэдээ… «Ан-Нида» газетын ёһоор, гурбан ист… бомбардировщигой … доотолхо үедэ …рнүүд дээгүүр ра… хаяхадань. 50 га…луулһан, хэдэн ар… хатуулагдаһан бай…олгоһоо хохидогшодые һандаргагдаһан гэрнүүд сооһоо гаргаха хүдэлмэри ябуулагдаһаар.

Урда Ливанда Израилиин хуули буса ябуулгануудые үүдхэжэ байһан тухай асуудалые хаража үзэхэ ёһотой ООН-ой Аюулгүйн Соведэй заседаниин урда тээхэнэ Тель-Авив гутамшаг муухай шэнэ ябуулга зорюута үүдхэһэн байна гэжэ «Ан-Нида» газетэ Израилиин сэрэгшэдэй гэмтэ ябуулгые тайлбарилхадаа тэмдэглэнэ. Эб найрамдал хүсэдэг ниитын һанал бодолые тоонгүй, США-гай тухиралга дэмжэлгэдэ түшэглэдэг Израилиин сионис зонхилогшод харата ябуулгануудаа үргэлжэлүүлһээр Тель-Авивай Ливанда бэелүүлжэ байдаг политикые Аюулгүйн Соведтэ зүбшэн хэлсэхэ бодоо гээшэ һаань, хорилто хэхэ эрхээ хэрэглэхэбди гэжэ США Израилиин хүтэлбэрилэгшэдтэ найдуулһан байгаа.

ҮЕРЭЙ АЮУЛ ЕХЭ

МАНИЛА. Бүлэг аралнуудай хойто хубидахи 21 провинциие уршаг түбэгтэ оробо гэжэ Филиппинын президент Ф. Маркос соносхоо. Тэдэ тропическа «маринг» гэжэ циклонһоо ехээр хохидобо. Айхабтар шанга һалхитайгаар (часай 130 километр) ехэ бороо ороһон байна. Ехэ үер боложо, наада захань, 28 хүн үхэһэн, олон арбаад мянган хүн гэр байрагүй үлэһэн байгаа. Олон тооото хүүргэнүүд һандаргагдаа, автомобильна ба түмэр замай транспортын хүдэлөөн зогсоогдоо, электродамжуулгын лининүүд гэмтээгдээ, барайгарай ба хүдөө ажахын бусад ургамалнуудай ехэ талмайнууд уһанда абтаа, олон тооото үхэр мал гарзалаа. Мүнөө үедэ сэрэгэй подразделенинүүд хохидоһон хүн зондо туһаламжа үзүүлжэ байна.

…ТОЛГЫН ШЭНЭ ТҮСЭБ

…НГТОН. Революци…карагуада эсэргүү …ябуулгануудые үүд…н түсэб Рейганэй … табижа байна гэ…рсэг дэлхэйн баруун …иин хэрэгүүдэй та… хүндэтэй совет… ниитын конгрессэй …оной тусхай баримтануудта үндэһэлэн мэдүүлбэ.

Эмхиин абаһан мэдээнүүдэй ёһоор, ноябрь һарада США-да үнгэргэгдэхэ һунгалтын һүүлээр Пентагон Никарагуада буу зэбсэгээр добтолхо шэнэ түсэб зохёогоо. 1985 оной февралиин 15-да Никарагуагай газар дайдые агаарһаа бомбодожо, далай дээрэһээ буудажа эхилхээр хараалагдана. Эмхиин баримта мэдээнүүдэй ёһоор, Пентагон энэ добтолгын үедэ США-гай хуурай газарай сэрэгүүдэй подразделенинүүдые, Гондурасай, Сальвадорой ба Гватемалын сэрэгүүдые, мүн сандинистнүүдтэ эсэргүү бандануудые хэрэглэхые түсэблэнэ.

…РУУШААЛГЫН ЖАГСААЛ ТҮГЭСЭБЭ

…ЙОРК. Сагаан бай…радта харша поли… буруушаалгын олон …гсаал эндэ түгэсэ… … «Зүйэ ша…райн илгаа гарган газаашалалгада, расизмда эсэс табиха!», «Дайнда бэлдэлгэнүүдые болюулха» гэһэн уряа… [illegible] …дагшад Нью-Йорк эрэһэн байна. Тэдэнэр митингнүүдые, пресс-конференцинүүдые үнгэргэһэн, һунгагшадай уулзаһан байгаа. «Бидэ эрхэ сүлөө, үнэн зүб ба адли тэгшэ байдал тогтоохо эрилтэ табинабди»— гэжэ жагсаал эмхидхэгшэдэй нэгэн Х. Дьюкс түгэсхэлэй митинг дээрэ мэдүүлһэн байна. Тус жагсаал США-да боложо байһан һунгалтын урдахи кампанида ехэ удха шанартай байха юм.

КУБА. Энэ ороной полинууд дээрэ сахарай тростник хуряадаг дүн хамта 3,5 мянган комбайн худалдаг юм. Үнгэрһэн сезон соо бүхы ургасын 60 гаран процентнэ комбайнуудаар хурягдаа. Тиигэжэ социалис Кубын хүдөө ажахыда ажалай бүтээсэ эрид дээшэлүүлхэ арга хүсэн хангагдажа бишуу.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: совет болон Кубын мэргэжэлтэдэй хамтын хүсөөр зохёогдоһон «КТП-1» комбайн ажаллажа ябана.

ТАСС-ай фотохроника.

СУРАНЗАНДА ТАТУУЛҺАН МЭТЭ

ЭРДЭМ МЭДЭСЫН суранзанда татагдаһан мэтэ, сентябрийн нэгэнэй сэлмэг һайхан үглөөгүүр сэбэр гоёор хубсалһан, сэсэгэй баглаануудые һахайтар бариһан үй түмэн үхибүүд һургуулинуудруугаа субалдаһан байха. Тон лэ тиимээр Улаан-Үдын 49-дэхи һургуули руу үглөөнэй 9 сагһаа эртэхэн лэ үхибүүдэй субахань таһалдашагүй байгаа һэн. Һургуулиин харшаар дүүрэн сагаан таша фартугтан, гал улаан галстугтан, жэрбышэтэр үмдэнүүдээ утюугдэһэн, хара хүхэ костюмтай хүбүүд — нюдэнэй ерээлжэлхээр олон үхибүүд сугларшоод, шаг шууяа табилдана. Классайнь хүтэлбэрилэгшэд өөр өөрынгөө классай нэрые бэшэһэн, гаршагхануудые тус тустаа баряад, «өөрынгөө» үхибүүдые хүлеэн, энеэбхилэлдэн, эндэ тэндэ зогсоно. Тиихэдэнь, сэсэгэй тоһондо сугларһан зүгынүүдэй ниидэжэ ерэһэндэл, эндэ тэндэһээнь, ондоо үхибүүдтэй түрисэлдэн, тулхисэлдэн ябажа, өөһэд өөһэдынгөө класста сугларха юм.

— Мүнөө жэлдэ манай һургуулида 1700 гаран һурагшад байха шэнги байна. 46-дахи, 47-дохи кварталнуудта шэнэ гэрнүүд олоор баригдаа хамнай даа. Тиигэжэ һурагшадаймнай тоо хараа байса нэмэшоо. Шэнэ һурагшадые бэшэлгэ мүнөө хүрэтэрөө үргэлжэлһөөр байна, — гэжэ һургуулиин директор К. И. Иванов үхибүүдэй шууяае булин, шангаар хөөрэнэ.

Эды олон үхибүүдэй хажуугаар түрэлхидэй олоороо сугларһые хараһайт. Һурагшадһаа багтайл үсөөн гү даа гэжэ һанахаар. Теэд Эрдэм мэдэсын бүхэсоюзна һайндэртэ үхибүүдтэеэ хамта һургуулида сугларанш ьегүй яаха бэлэй даа. Барандаал хэзээ нэгэтэ һурагшад ябаһан хадаа үхибүүдтэеэ «хамта амилан», эдир наһаяа сэдьхэлдээ һанан-һанан, эдэ юунэй болохые хаража зогсоно хэбэртэй.

Удангүй һурагшад класс классаараа спортивна ехэ талмай дээрэ жагсаба. Һургуулиин хүмүүжүүлгын хүдэлмэрине эрхилэгшэ А. И. Мажута эгээл юһэн сагта оролто үгэ хэлээд, баяр ёһололой митингые нээбэ.

— Эгээл бишыхан һурагшад — нэгэдэхи классайхид манай бүлэдэ нэмэжэ ерээ. Тэдэнээ наашань урия, — гэжэ А. И. Мажутын хэлэхэдэ, нэрьемэ халуун альга ташалга, хүгжэм зэдэлжэ, гартаа баглаа сэсэгүүдые бариһан багашуул багшанараа дахан, жагсаалай хүреэ соо оробо. Пэй, олон гээшэнь! 1-дэхи «А», 1-дэхи «Б», 1-дэхи «В», 1-дэхи «Г», 1-дэхи «Д», 1-дэхи «Е» — иимэ гаршагуудые дахаһан 200 шахуу багашуул ерэжэ жагсаба.

Һургуулиин директор К. И. Иванов үгэ хэлэжэ, түрэл һургуулиингаа һурагшадые, багшанарые, түрэлхидые Эрдэм мэдэсын үдэрөөр амаршалаад, хүн бүхэндэ үндэр ехэ ажалта туйлахые, эб найрамдалта сэнхир һайхан огторгойтой байхые хүсэбэ.

Дайнай ветеран Н. А. Махачкеев, шефүүдэй зүгһөө — һүнэй комбинадай ахамад инженер Е. Г. Баташов, ВЛКСМ-эй Улаан-Үдын горкомой инструктор Н. В. Крепова гэгшэд амаршалгын үгэ хэлээ,

Хэдэн һурагшад уран шүлэг уншажа, һайндэрэй митингые шэмэглэбэ. Эрдэм мэдэсын үдэрэй Эб найрамдалай үдэртэй хабсарһан ушарһаа үхибүүдэй олонхинь энэ дэлхэй дээрээ элдэб яһата хүн зоной эб хамта ажаһууха тухай шүлэглэнэ.

Энэ дэлхэймнай байха гү,
али
Эбдэрэн бутаржа һалаха гү?
Хамаг амитад оршохо гү,
али
Хара хүсэндэ залгигдаха
гү?
Хатуугаар табигдаһан
асуудалда
Харюумнай ганса: — Байха!
Хара хүсые эсэргүүсэн,
Хамтаараа шангаар
тэмсэхэ!...

Пионер басаганай хонгёо хурса хоолой микрофоной оньһоор хэдэн дабхараар сууряатан холуур — хоёр кварталые ходоро соностоно.

Удаань һургуулиин комсомолой эмхиин секретарь Владимир Саржинецкий үгэ хэлэжэ, эндэ сугларагшадые амаршалаад, эгээл бишыхан дүүнэр тухайдаа дулаахан үгэтэйгөөр **эрдэм мэдэсын** һүлдэтэ түлхюур нэгэдэхи классуудта арбалахи классуудай зүгһөө барюулба. Һургуулиин дирекци нэгэдэхи классуудые саг үргэлжын «пропискада оруулжа», шэмэглэгдэһэн гоё паспортнуудые тэдээндэ барюулба.

— Түрүүшын хонхо! Мүнөөдэр энэ хонхомнай урда урданайхиһаа ондоохоноор жэнгирхэ байха — анхарагты. Эрдэм мэдэсын орон руу эршэтэйгээр бидэнине хүтэлэг лэ! — гэжэ Александра Ивановна Мажутын соносхохолоор, 10-дахи классай багжагар хүдэр бэетэй һурагшын ээм дээрэ һуугаад, нэгэдэхи «А» класста ороһон Дарима Бабуева улаан лентэ уяатай хонхые аһан шадалаараа шэнхинүүлбэ.

Хонхын жэнгирһэн хойно 1-дэхи классуудһаа эхилээд, бүхы классууд удаа дараалан, эмхитэй гуримтайгаар һургуулиингаа байшан руу орожо, өөр өөрынгөө таһалгануудаар таража, эрдэм мэдэсын, эб найрамдалай — хоёр-хоёр урок шагнаба.

1-дэхи классай эхэ, эсэгэнэр актова зал руу уригдажа, түрэлхидэй түрүүшын суглаанда хабаадаа. Юрэнхы эрдэмэй ба мэргэжэлэй һургуулине хубилалган шэнэлэлгын гол шэглэлнүүдэй эхин шатые яажа бэелүүлхэ тухайдаа, түрэлхидэй зүгһөө туһаламжын хэрэгтэй байһан тухайда тэдэнэр тусхай элидхэл шагнаба. Ингэжэ һуралсалай жэлэй эхилһэнэй түрүүшын үдэр һургуулиин реформые бэелүүлхэ хэрэгтэ хабаадаха уялгатай байһанаа түрэлхид мэдэжэ абаба гээшэ. Гадна 1-дэхи класста ороһон багашуулые һургуулиин гуримтай түргөөр танилсуулхын тула юун хэрэгтэйб гэжэ мүн лэ мэдэжэ абаба бшуу.

Сентябрийн нэгэнэй үдэр 49-дэхи һургуулида Эрдэм мэдэсын үдэр үргэнөөр тэмдэглэгдэбэ. Үдэһөө хойно — 5 7-дохи классуудай һурагшад уулзалгын эстафетэ үнгэргөө. Баганууд классайхид город соогуур, музейнүүдээр экскурсида ябаба, кинодо хамтаараа оробо. Харин 1-дэхи классууд һургуули соогуураа ябажа, өөһэдтэнь түрэл болохо хоёрдохи гэртээ зохидоор танилсаба.

Ц. ДОНДОГОЙ.

Намжил Гармаевич Бал[...]

Үни удаан саг соо хүндөөр үбшэлжэ, 77 наһандаа 1984 оной сентябрийн 1-дэ республикымнай соёлой элитэ ажал ябуулагша, Буряадай арадай уран зохеолшо, Российн Федерациин искусствануудай габьяата ажал ябуулагша Намжил Гармаевич Балдано наһа бараба.

Н. Г. Балдано 1907 оной октябрийн 20-до Буряадай АССР-эй Улаан-Үдын районой Оронго тосхондо тарияашанай бүлэдэ түрөө юм. Жаргалантын церковно приходской һургуулида һураа. 1926—1928 онуудта комсомолой ажал хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаа. 1932 ондо искусствын техникум түгэсхөөд, Н. Г. Балдано хуби заяагаа Буряад драмын театртай холбоһон, тиигээд хорёод жэлэй туршада театрай артистаар, режиссероор, уран һайханай хүтэлбэрилэгшөөр ба директорээр ажаллаһан байна.

1928 онһоо Н. Г. Балдано зохёохы хүдэлмэринээ эхилһэн юм. Тэрэ драматургическа 30 гаран зохёолнуудые бэшээ. Драматург Н. Г. Балданогой зохёохы ажал ябуулгын гол шэнжэ гэхэдэ, тэрэнэй зохёолнууд үе сагайнгаа эрилтэдэ, түүхын хүгжэлтын али нэгэн үедэ, парти болон арадаймнай урда табигдаһан гол асуудалнуудта сүм харюусадаг байгаа бшуу. Тэдэ жэлнүүдтэ Н. Г. Балдано хүдөө нютагай ажабайдалые шэнэлэн һэльбэлгын түлөө тэмсэлые, хүдөөгэй зоной ухаан бодолдо боложо байгаа хубилалтануудые харуулһан хурса удхатай хэдэн пьесэнүүдые зохёоһон юм. Тэдэнэй тоодо «Нюдарган ба тэрэнэй туһамарша», «Таһалдал», «Хоёр нүхэд» ба «Тэрэ хэн бэ?» гэһэн зохёолнуудынь ороно. Уран зохёолшо дайнай урда тээхи жэлнүүдтэ түүхэтэ-революционно темэдэ элдэб зохёолнуудые бэшэхэдээ, малша буряад зоной ород тарияашадтай ангиин талаар нэгэдэлые шадамар бэрхээр харуулаа юм. Иимэ зохёолнуудайнь тоодо «Олоной нэгэн», «Дүлэн» болон «Байгалай үмэнын домог» гэһэн ниилээд һонирхолтойшье, томонуудшье зохёолнуудынь ороно. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ совет арадай баатарлиг ажал хүдэлмэрине, илалта тээшэ эрмэлзэһэн хүсэлые харуулһан темэ тэрэнэй зохёохы ажалда гол һуури эзэлээ юм. 1942 ондо тэрэ «Байгалай загаһашад» гэһэн пьесэ бэшэбэ. Тэрээн дотор ара тылдэ гайхамшагта ажалаараа дайсадые һамна бута сохилгодо хубитаяа оруулжа байһан совет хүнүүдэй һайшаалта образууд харуулагдаа. Хожомыньшье тэрэ үеын мартагдашагүй саг тухай ондоо пьесэнүүдые бэшэһэн байна.

Уран зохёолшо аман үгын зохёолой үндэһэн дээрэ хэдэн һонирхолтой бүтээлнүүдые бэшэһэн байха. Нэрлэбэл, «Энхэ Булат Баатар», «Анда нүхэд» гэһэн оперонуудай ба «Агуу гоохон Ангар дүүхэй» гэһэн баледэй либреттэ. Ямаршье темэдэ зорюулагдаһан зохёол бэшэхэдээ, драматург арадуудай хоорондохи хани нүхэсэл ба аха дүүгэй харилсаа холбоое, газар дэлхэй дээрэ эб найрамдалай мандалгые, ажалшан хүнэй сэдьхэлэй сэбэр һайхые магтан дууладаг байгаа. Мүнөө үе сагай темэдэ бэшэгдэһэн гү, али үльгэр домог дамжан, манда хүрэжэ ерэһэн үни холын саг тухай бэшэнэ гү — энэ хараа бодолынь драматургын зохёолнуудта хододоо гол һуури эзэлдэг.

Уран зохёолшын пьесэнүүд буряад зоной дунда үргэнөөр таража, олонниитын зүгһөө халуунаар һайшаагдаһан байха. 1932 ондо тэрэнэй бэшэһэн «Таһалдал» гэжэ пьесээр Буряад драмын театр нээгдээ юм. Н. Г. Балданогой пьесэнүүдээр табигдаһан зүжэгүүд имагтал мэргэжэһэн театрай сценэ дээрэ бэшэ, соёлой байшангуудта, хүдөөгэй клубуудта харуулагдажа, хаа хаанагүй амжалта түгэс угтагдадаг байгаа. «Гэсэр» гэжэ буряад арадай баатарлиг эпосые буулгажа б[...] найруулан х[...] жил Гармае[...] габьяань бо[...]

1954 онһо[...] гэтэр Н. Г. [...] ликын Ура[...] холбооной [...] ажаллаха [...] хидхэлшэ [...] шэ байһанаа[...] рэ СССР-эй [...] Уран зохёол[...] правлениин [...] гагдадаг бай[...] дано республ[...] ажабайдалда[...] хабаададаг [...] бэшэ КПСС-[...] комой, райк[...] 3 дахин Бу[...] Верховно [...] даар һунгагд[...] саг соо Н. [...] публикын В[...] Түрүүлэгшэ [...] онһоо хой[...] үдэр хүрэтэ[...] рамдалые х[...] лиманска ко[...] лоо. Энэ ту[...] дэ эдэбхитэй[...] гөө түлөө [...] түлөө тэмсэ[...] даляар шаг[...]

Литератур[...] вын хүгж[...] байһанайнгаа[...] Балдано Ок[...] циин, Ажала[...] «Хүндэлэлэй[...] нуудаар, оло[...] шагнагдаһан [...] РСФСР-эй [...] яата ажал [...] ряадай АСС[...] тист ба ара[...] шо гэһэн ү[...] нүүдтэ хүрт[...]

Н. Г. Ба[...] хан сэдьхэ[...] гон абари з[...] лые һурга[...] сэсэн мэргэн[...] Ажабайдала[...] үдэр хүрэтэ[...] тиин хэрэгт[...] үзэл бодолд[...] ги байгаа. Н[...] вич арадуу[...] хани бариса[...] ха, энэ хэр[...] дуулха үг[...] ами наһая [...]

Бэлигтэй [...] ниитын мэд[...] лагша, үнэн[...] наһа бараба[...] маевич Балд[...] тэ дурасхаал[...] дэ хэтэ мүн[...]

А. М. Беляков, К. А. Албашеев, В. Ф. Лысов, Л. В. Потапов, В. Б. Са[...]менов, В. С. Тимашов, А. Д. Чукаев, К. И. Базарсадаев, Ц. А. Балбаров, В. Н. Башкеев, Р. В. Белоглазова, [...] Н. Г. Дамдинов, Д. Ц. Дашиев, Д. З. Ж[...] Жимбиев, А. У. Модогоев, Б. М. Му[...] Намжилов, В. Ц. Найдаков, П. Н. Н[...] Сахьянова, М. Н. Степанов, Д. Т. Цы[...] Цырендоржиев, Б. Б. Ямпилов, Д. Ш[...]

«БАЙГАЛАЙ» ДҮРБЭДЭХИ

Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной үмэнэһөө хоёр һарадаа нэгэ удаа гарадаг «Байгал» журналай дүрбэдэхи номер барлагдажа, үргэн олон уншагшадтаа эльгээгдэбэ.

«Буряадай комсомолой 60 жэлэй ойдо» гэһэн гаршаг доро Е. Голубев, Р-Д. Ширабон, Б. Поздеев, Б-Г. Цыденов, А. Дружинин, А. Гомбоев, Б. Дабаин гэгшэдэй статьянууд толилогдобо.

«Шэнэ зохёолнууд» гэһэн гаршаг доро энэ номерһоо захалжа поэт Булат Жанчиповай «Бүрэн» гэжэ томохон поэмэ хэблэгдэжэ эхилбэ.

Хэнэйшье мэдэһээр, 1985 ондо манай совет арад, бүхы дэлхэйн хүн түрэлтэн Агуу Илалтын 40 жэлэй ойе тэмдэглэхэнь. Уран зохёолшо Арсалан Жамбалоной бэшэһэн «Баатарай замаар» гэһэн баримтата туужын түгэсхэл эндэ толилогдобо. Энэ повестиин эхиниинь «Байгалай» гурбадахи номерто гараһан юм. Советскэ Союзай Герой, Агын талын баатар хүбүүн, арад зонойнгоо, Эхэ оронойнгоо түлөө ами наһаяа үгэһэн Базар Ринчиногой дайшалхы зам тухай дурсагдагша туужа хөөрэнэ.

Мүн уран зохёолшо **Балдан Ябжановай** «Эхэ шоно» гэһэн рассказ, залуу бэшэгшэ **Рахмет Шоймардановай** шүлэгүүд эндэ толилогдобо.

«Шэнэ оршуулганууд» гэһэн гаршаг доро **Владимир Корнаковай** «Тайгын тала» гэһэн туужын эхин, Шэтын уран зохёолшо **Евгений Куреннойн** «Голой эрьедэ» гэһэн рассказ үгтөө.

Мүн Монголой Арадай Республикын уран зохёолшо **Лодонгийн Түдэвэй**, буряад зохёолшо **Владимир Лубсановай** рассказууд эндэ толилогдоо.

«Хараасгай», «Шог ёгто долгин» гэһэн гаршагууд доро уншагшад һонирхолтой материалнуудые оложо хужарлаха байха.

Г. ТОГОЛОЕВ.

ЭДИР ТУҺАЛАГШАД

Хотын пионернүүдэй Дээдэ-Онгостойдохи «Зорький» гэжэ лагерьта харгын дүрим сахиха эдир инспекторнүүдэй дунда республикын гурбадахи слёт үнгэргэгдэбэ. Дүрбэн үдэрэй туршада үргэлжэлһэн һонирхолтой энэ слёдто республикын арбаад районуудай команда хабаадажа, түрүү һуури эзэлхын түлөө үсэд шанга тэмсэл доро мүрысэһэн байна.

— Байгша ондо гурбадахияа үнгэргэгдэжэ байгаа следой гол зорилгонь хадаа эдиршүүлэй хаанашье ябахадаа гэнэ усалда орохогүйн тула харгын дүрим сахиха, олоной дунда ойлгууламжын, һэргылэмжын хүдэлмэри ябуулха талаар тусхай мүрысөөнүүдые үнгэргэбэ гээшэбди. Мүрысөөнүүдэй дүн гаргахада, Бэшүүрэй районой команда түрүү һуури эзэлжэ гараба, — гэжэ тус слёдые хүтэлбэрилэгшэ, Буряадай АССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын ГАИ-гай пропагандын таһагай хүдэлмэрилэгшэ, милициин лейтенант Л. Г. Модогорова хөөрэнэ.

Республикын ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдтэ үдэр бүри шахуу туһаламжа үзүүлжэ байдаг эдир инспекторнүүдэй отрядууд һүүлэй үедэ район бүхэнэй һургуулинуудта байгуулагдаһан юм. Хоёрдохи слёдто шалгаржа гараһан Зэдын районой Петропавловкын дунда һургуулиин команда энэ слёдто ерээгүй. Шалтаганиинь гэхэдэ, һурагшадай командын хүтэлбэрилэгшэ амаралтада гараһан юм ха. Тиибэшье республикын бусад районуудһаа ерэһэн эдир инспекторнүүд бэлэдхэл һайнтай байһанаа харуулжа шадаа. Тиин байгша оной слёдой дүнгөөр Бэшүүрэй районой Заводскойн найман жэлэй һургуулиин команда шалгаржа, түрүү һуури эзэлжэ гараба. Эдэнэрые тус һургуулиин математикын багша Людмила Ивановна Сахарова дахуулан, харгын дүрим яагаад сахиха тухай даамгайгаар һургажа, хүмүүжүүлжэ ябадаг юм. Удаадахи һууринуудые Сэлэнгын, Кабанскын, Түнхэнэй районуудай команданууд эзэлһэн байба.

Командын гэшүүдэй дунда харгын бэлшэр дээгүүр транспорт үнгэргэхэ, тэдэниие зогсоохо, медицинын түрүүшын туһаламжа үзүүлхэ гэхэ мэтэ асуудалнуудаар үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ Улаан-Үдын, Кабанскын, Түнхэнэй, Хориин, Сэлэнгын районуудай команданууд ээлжээ ээлжээгээр түрүү һуури эзэлдэг байба. Харин Бэшүүрэй районой һурагшад мүрысөөнэй гол асуудал — харгын дүрим сахиха талаар үнгэргэгдэһэн наадан-да шадамар бэрхээр харюусажа, командаараа эрхимлэжэ гараа.

— Манай һургуулиин һурагшад слёдто түрүүшынхеэ хабаадабашье түрүү һуури эзэлжэ гараһандаа аргагүй баяртайбди. Слёдой программаар болоһон дээрэ хэлэгдэһэн мүрысөөнүүдтэ бидэнэр хэдэн удаа хоёрдохи һуури эзэлдэг байгаа һаа, харгын дүримөөр үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ бусадһаа олон очкотой боложо, эрхим гэгдэһэн байгаабди, — гээд Бэшүүрэй районой командын отрядай хүтэлбэрилэгшэ Л. И. Сахарова омогорхоно.

Бэшүүрэй районой Заводскойн найман жэлэй һургуулиин һурагшад районойнгоо бусад һургуулинуудай эдир инспекторнүүдэй дунда үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ эрхимлэжэ гарадаг болонхой. Эдэнэр харгын дүрим сахижа һураха талаар бэе бэеэ һургаха, харгын захаар табигдаһан тэмдэгүүдые зүбөөр таниха, районойнгоо һургуулинуудай эдиршүүлтэй хөөрэлдөө үнгэргэхэ болон бусад хэмжээ ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг юм.

Слёдой һүүлшын үдэр бүхы дүнгүүд гаргагдажа, түрүү һуури эзэлһэн командануудһаа гадна, слёдой бүхы конкурсдо шалгарһан командын гэшүүд республикын МВД-гэй, ГАИ-гай үнэтэ бэлэгүүд, грамота, дипломуудаар шагнагдаа. Тэдэнэй дундаһаа Улаан-Үдын районой Виталий Пелихов «эрхим велосипедист», Кабанскын районой Андрей Пермяков «эрхим регулировщик», Сэлэнгын районой Лена Фиганова, Владимир Бессонов гэгшэд «эрхим уран зураашад», Сэлэнгын районой Оля Бобыкина, Слава Головко, Түнхэнэй, Кабанскын районуудай Ира Заболоцкая, Володя Хармакшанов, Сережа Семеновский, Олег Гуляев гэгшэд шалгаржа, «Саипостын эрхим туһалагшад» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, тусхай шан, бэлэгүүдтэ хүртэбэ.

Эдир инспекторнүүдэй следто хабаадагшад гансашье харгын дүрим сахиха асуудалаар конкурс үнгэргөөгүй юм. Эдэнэр гэмтэгшэдтэ түргэн туһаламжа үзүүлхэ хэрэгые мүн лэ һайнаар шудалһан, табан хургандаал адляар мэдэхэ болоһоноо эндэ харуулжа шадаһаниинь һайшаалтай.

Үхибүүдэй түргэн туһаламжа саг доро үзүүлжэ байхын тула республикын Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй хүдэлмэрилэгшэд И. И. Хазагаева, Е. М. Князкова болон бусад һургуулинуудаар ябажа, тусхай хэшээл, семинарнуудые үнгэргэжэ байдаг юм.

— Хүндэтэ манай эдир инспекторнүүд! Иигээд лэ һуралсалайнгаа шэнэ жэлые эхилхэдээ, класс, һургуули, район доторoo таанадтал адли харгын дүрим зүбөөр сахижа ябамаар эдир инспекторнүүдые бүри олоор хүмүүжүүлэн һургахыетнай хүсэнэбди. Баяртай, манай эдир хани нүхэд, туһалагшад! — гээд Буряадай АССР-эй МВД-гэй ГАИ-гай пропагандын таһагые даагша, милициин майор П. Д. Иванов мэдүүлээ һэн.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бэшүүрэй районой команда.

Авторай фото.

ҺЭБШЭЭ ҺАЛХИ ҺҮРИН...

Велосипедээр урилдалгаар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн наяхан үнгэргэгдэбэ. «Урожай», «Спартак», «Труд», «Трудовые резервы» бүлгэмүүдэй, авиационно заводой спортын клубай спортсменүүд хабаадаһан байна.

Мүрысөөнэй түрүүшын үдэр эрэшүүл — 25, эхэнэрнүүд — 15, эдиршүүл 15 километрэй зайда түрүү һуури эзэлхын түлөө урилдаһан байгаа. Эрэшүүлэй дунда үнгэргэгдэһэн энэ зайда «Урожай» бүлгэмэй түлөөлэгшэ, СССР-эй спортын мастер Сергей Августинович түрүүлжэ гараа. Тэрэ энэ зайда 35 минута 07 секундада саг харуулһан байба. Эдиршүүл соо һоо «Урожай» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Валерий Мирошников эрхимлэбэ. Байгша ондо уласхоорондын классай, СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргэһэн Валентина Косульникова зайгаа 23 минута 28 секунда соо дабажа гараа.

Урилдаанай хоердохи үдэр эхэнэрнүүд 25 километрэй зайда хоер-хоёроороо мүрысэһэн юм. Эндэ Валентина Косульникова Лидия Опарина хоёр (38 минута 23 секунда) түрүү һуури эзэлһэн байна. Удаань эрэшүүл 50 километрэй зайда урилдажа, сугларагшадай анхарал татаба. Эндэ Сергей Августинович Жаргал Шакталаев хоёр зайгаа 1 час 09 минута 28 секунда соо гаталжа, бусадһаа түрүүлээ.

Эхэнэрнүүдэй дунда 30 километрэй зайда бүлэг бүлэгөөрөө түр[...] хын түлөө [...] лентина [...] тэнсэжэ ури[...] ка үгы байб[...] рэ 46 мину[...] гаталһан б[...] дунда зуун [...] да урилдаан[...] таа. Дүн гар[...] спортын ма[...] густинович [...] минута 17 се[...] жа шадаа. [...]

Дүн гарга[...] бүлгэмэй ком[...] ри эзэлээ. [...] нуудые «Тру[...] резервы» бү[...] манданууд э[...]

В. С[...] мүрыс[...]

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Правда» газетын асуудалнуудта К. У. Черненкын үгэһэн харюунууд. «Фермэ бүхэндэ — элбэг тэжээл» — материалнуудай суглуулбари. «Малай үбэлжэлгэдэ — эрхим бэлэдхэл» — түрүү бэшэг. «Баал болгоно» — Л. Неретинагай репортаж. Нютагай мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнэ» — А. Хантаевай статья. «Арга боломжонуудаа хэрэглэн...» С. Убеевэй статья. «Олоной һанамжанууд» — А. Аржановичай статья.

Гурбадахи хуудаһанда: «Минии түрэһэн нютаг Прибайкали» — тусхай хуудаһан. «Байгалай үзэсхэлэнтэ һайхан газарнуудаар» — А. Иметхеновэй статья. «Туршалгын амжалта» — И. Тираспальскаягай статья. «Табан тэгшээр һургаха» — Л. Лабаровагай статья.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Уласхоорондын шэнжэлэл. ТАСС-ай корреспондентнүүдэй хилын саанаһаа эльгээһэн материалнууд. «Правда Бурятии» газетын мэдээсэлэй таһаг. Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд.

СПОРТЫН АША ТУҺААР ҮБШЭНҺӨӨ ҺЭРГЫЛГЭ

Совет медицинэ физкультурын аша туһаар хүнүүдые үбшэнһөө һэргылхэ, бэеынь һайжаруулха талаар янза бүриин аргануудые хэрэглэнэ. Врачебно-физкультурна диспансернүүд (мүнөө манай орон дотор 416 тиимэ диспансернүүд бии), тэрэшэлэн предприятинуудтахи, һургуулинууд ба эмхи зургаануудтахи врачебнэ кабинедүүд эдэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ түрүү үүргэ дүүргэнэ. Спорттой танил врачнуудһаа гадна, тренернүүд, методистнууд, мүн физическэ культурын бусад мэргэжэлтэд тэдэнэй штадуудта оролсоно.

Врачебно-физкультурна диспансернүүд — олон талатай томохон эмхинүүд мүн. Тэдэнэр город, область соогоо үнгэргэгдэжэ байһан бүхы мүрысөөнүүдые медицинскэ талаһаань хангахын түлөө харюусадаг, спортын талаар, мүн тэрэниие эрхилэгшэдэй элүүр энхые сахилгаар шэнжэлгын хүдэлмэри ябуулдаг юм.

Һүүлэй хоёр-гурбан жэлдэ манай орон дотор спорттой холбоотой элүүржүүлгын хүдэлмэриин шэнэ түхэл маяг, тусхайлбал, физкультурно-элүүржүүлгын комплекснууд (ФОК) бии боложо, яһала үргэнөөр дэлгэрбэ. Тэдээндэ хэрэгтэй баазань, мэргэжэлтэд, тэрэ тоодо медигүүд бии байдаг. Тэдэнэр спортын аша туһаар хүнүүдые үбшэнһөө һэргылгэ хангана.

Эдэ комбинадуудгородской гү, али районно спорткомитедүүдэй дэргэдэ (заримдаа томо спортклубуудай, предприятинуудай дэргэдэ) байгуулагдажа, ажахын тоосооной гуримаар гэхэ гү, али хэһэн ажалаараа өөһэдыгөө харюулан хүдэлнэ. Бэеэ һайжаруулха зорилгоор спорт эрхилхэ дуратайшуулда түлбэритэй абонементнүүдые ФОК үгэдэг. Тэрэнь, юрэнхыдөө, долоон хоног соогоо гурба дахин хэшээлдэ ябалгатайгаар гурбан һара соогоо 6—8 түхэригтэ болодог. ФОК тэдэниие худалдажа оруулһан мүнгөөрөө хэшээл үнгэргэхэ байра зээлеэр абадаг, тренернүүдые, мүн бусадшье мэргэжэлтэдые хүлһэлдэг юм. Нютагай поликлиникэнүүд, диспансернүүд, институтууд медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдые комплекснуудта үгэнэ, эдэнэй хэһэн ажал тэдэл эмхинүүдэй бюджедүүд соохоо түлэгдэнэ. Олохон ушарта медигүүд ФОК-то ажаллажа байхадаа, спорт эрхилэгшэдэй элүүр энхые ажаглажа байдаг, спортын аша туһаар хүнэй бэеын элүүрые аршалан сахиха асуудалаар горитойхон шэнжэлгэнүүдые хэдэг юм.

Энэ талаар болоходоо, Томск городой физкультуно-элүүржүүлгын комплекс һонирхомоор ехэ дүй дүршэлтэй болонхой. Хоёр шахуу жэлэй саана эндэ ФОК байгуулагдаһан юм. Хэшээл үнгэргэхын тула һайн бааза, тусхайлбал, хоёр бассейн, нааданай ба спортивна залнуудай комплекс, нэмэл талмайнуудые зээлеэр тэрэ абана. Мэргэжэлтэй тренернүүд хэшээл үнгэргэнэ. Тиихэдэ СССР-эй медицинскэ эрдэмэй зүрхэ һудаһанай үбшэ шэнжэлхэ түбэй Сибириин филиалай хүдэлмэрилэгшэд хэшээл медицинскэ талаарнь хангалгые, шэнжэлгын хүдэлмэрие өөһэдтөө даажа абаһан байна.

Томскын ФОК-то мянга гаран хүнүүд саг сагтаа спорт эрхилдэг юм. Городой улад зоной бэеын элүүрые шалгалга хадаа спортивна хэшээлнүүдэй ямар хүнүүдтэ туһатай байһые тодорхойлходо туһа болоно. Зүрхэ, һудаһанай, үбшэ шэнжэлдэг түбэй хүдэлмэрилэгшэд, хотын поликлиникэнүүдэй, больницануудай мэргэжэлтэд тиимэ шалгалтануудые үнгэргэдэг юм. Медигүүд бэе муутай хүнүүдые элирүүлжэ, спорт эрхилхыень хорижолно. Врачнууд тэдэнэй заримыень клиникэнүүдтэ арганууулхыень эльгээнэ, бусадтань ямар нэгэн эм уужа байхыень зүбшэл үгэнэ, олонхидтонь физкультура эрхилхыень, бассейндэ, зал соо гү, али урилдаанай харгынуудта хэшээлдэ ябахыень дурадхана. Иимэ хэмжээ ябуулга эрхим һайн үрэ дүн олгоно гэжэ дүй дүршэл харуулна.

Сибириин филиалай зүрхэ һудаһанай үбшэ һэргылхэ таһагые даагша медицинын эрдэмэй кандидат Валентин Турчинский иигэжэ хэлэнэ:

— Зүрхэ-һудаһанай үбшэн ехэтэ дэлгэрэнги юм. Тэрээнһээ һэргылхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулнабди, аюултай үзэгдэлнүүдыень эртээнһээ зайсуулхые оролдонобди. Зүрхэнэй үбшэтэй боложо эхилһэн, шуһаяа хөөрэдэг болоһон, үлүүсэ ехээр таргалжа байһан хүнүүдһээ тусхай бүлэгүүд манай ФОК-то эмхидхэгдэнхэй. Хэшээлнүүдэй, мүн шэнжэлгэнүүдэй үедэ хэшээлдэ ябадаг бүлэгүүдтэ шадал соонь физкультурна һорилгонуудые тодорхойлнобди, тэдэнээ зохидоор хубаарилнабди, физкультурник бүхэнэй бэеын элүүрые анхаралтайгаар шалганабди. Хэшээлнүүдые хүнэй шадал зэргээр хубаарилан томилхо гээшэ хэмтэйгээр эм ууһантай адли юм. Янза бүриин физическэ упражненинүүдые гүйсэдхэхыень дурадханабди. Эдэмнай ябагаар ябалга, гүйдэл, тамаралга, гимнастическа упражненинүүд, аэробика, янза бүриин тренажернууд дээрэ хэшээл үнгэргэлгэ, аутотренинг гэхэ мэтэнүүд болоно. Физкультурнигуудай бүлэгүүд долоон хоног соогоо гурба дахин 1,5—2 часаар врачнуудай хиналта доро хэшээлдэ хабаадалсадаг юм. Хэшээлнүүдэй һүүлээр заатагүй һудалайнь сохидол, шуһанайнь даралта шалган үзэнэбди, хэрэгтэй болоо һаань, упражненинүүдыень тааруулан һэлгэнэбди.

Томскын ФОК-то физкультура эрхилэгшэдэй бэень хараатай һайжараа гээд дүй дүршэл харуулна. Эндэ физкультура эрхилэгшэд: багша Александр Петренко, пенсионерка Ленина Киви, инженер Владимир Кацуба болон бусад намтай дуугаралсахадаа, энээн тухай ехэ дуратайгаар хөөрэбэ. Тэдэнэй шэг шарайнь һайнууд, бэень саб гэмэ зохидууд, хүдэлсэнь шамбай. Сүлөөтэй сагаа һонирхолтойгоор үнгэргэнэ.

Томскын ФОК энээндэл һургана, тэрэнэй түлөө комбинадай дэргэдэ болбосон һайхан ажабайдалда һургаха кабинет байгуулагдаһан гээшэ. Кабинедтэнь хүнүүд хододоо орожол байдаг. Кардиологууд, психологууд, дистологууд, мүн бусадшье мэргэжэлтэд тэдээндэ зүбшэл үгэнэ.

Илангаяа дундуур, мүн ахамад наһанай эрхэтэдэй дунда спортивно-элүүржүүлгын хүдэлмэри үргэдхэн һайжаруулха арга боломжонууд комбинадта бии гэжэ Томскын ФОК-ой директор Анатолий Погодаев тоолоно. Мүнөө 80 бүлэгүүдтэ тиимэ хүдэлмэри ябуулагдана. Ерэхэ жэлдэ тиимэ бүлэгүүд зуунда хүргэгдэхэ юм (мянга табан зуугаад хүн физкультурын хэшээлнүүдтэ хабаадуулагдана). Физкультурнигуудые хангалгын оршон үргэдхэгдэхэ байна. Бассейнэй комплексдо хэдэн олон сауна гэдэгүүд удангүй ашаглалгада оруулагдаха юм. Энэ хадаа Томскын ФОК-ой оршонгуудта үбшэнһөө һэргылгын болон элүүржүүлгын хүдэлмэри һайжаруулха талаар шэнэ арга боломжонуудые олгохо байна.

Владимир САЛИВОН, (АПН).

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54 зам. редактора — 2-68-08 зам. редактора — 2-62-62 отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-[...], пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-[...], корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95 отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Госу[...]ственного комитета Бурятской АССР [...] делам издательств полиграфии и кн[...]ной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина[...] Н-03548, Заказ № 203. Индекс 046[...]